

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2011 році. Виходить раз на два тижні.
Головний редактор О. Онищенко, академік НАН України. *Редакційна колегія:* В. Горювий (заступник
головного редактора, Н. Іванова, А. Березельська, Л. Присяжна, С. Ємельянов, А. Блажкевич.
Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна.

Громадська думка про правотворення

/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/

№ 3 (21)
(лютий 2012 р.)
ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	2
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	2
Н. Порватова, влас. кор. НЮБ	
Скажи мені, що ти їси: правові аспекти проблеми продовольчої безпеки в Україні.....	3
Н. Іванова, канд. іст. наук, заввідділу НЮБ	
Біпатризм – подвійний патріотизм?.....	7
А. Блажкевич, канд. іст. наук, мол. наук. співроб.	
Перспективи впровадження нового податку на нерухомість України.....	13
Л. Присяжна, наук. співроб.	
Нові правила експертизи цінності документів.....	20
С. Ємельянов, мол. наук. співроб.	
Що чекає українських водіїв у 2012 році?.....	22
РЕЗОНАНСНА СПРАВА.....	26
Ю. Половинчак, канд. іст. наук, заввідділу НЮБ	
ЕХтремальний контент: соціальні аспекти.....	26
НОВИНИ ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ.....	36
ВІДГУКИ.....	41
Новий Кримінально-процесуальний кодекс.....	41
Законопроект «Про ринок земель».....	47
Зміни до спрощеної системи оподаткування.....	49
ПРОГНОЗИ.....	53
ЗАРУБІЖНІ НОВИНИ.....	58
ДІАЛОГИ.....	61
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	68

КИЇВ 2012

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави: Україні потрібна якісно нова система правових засобів захисту людини

Запровадження якісно нової системи правових засобів захисту людини, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, а також удосконалення процедури кримінального судочинства стануть вагомим внеском у розбудову України як правової держави. На цьому наголосив Президент України В. Янукович під час виступу на урочистій церемонії складення присяги суддями, вперше призначеними на посаду професійного судді.

Глава держави наголосив, що для досягнення цих цілей вніс на розгляд Верховної Ради новий Кримінально-процесуальний кодекс. «Парламент найближчим часом ухвалить цей довгоочікуваний та необхідний для українського суспільства документ», – сказав В. Янукович.

Президент додав, що на утвердження принципів гуманізму та зменшення випадків застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою спрямований також закон щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності. «Цей закон став важливим кроком на шляху підвищення рівня захисту прав громадян і покращання інвестиційного клімату в державі», – наголосив В. Янукович (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2012. – 14.02.*)

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Н. Порватова, влас. кор. НЮБ

Скажи мені, що ти їси: правові аспекти проблеми продовольчої безпеки в Україні

Більшість харчових продуктів, що реалізуються в Україні, не дотягують до стандартів якості провідних країн. Купуючи продукти харчування, середньостатистичний українець ризикує придбати неякісний товар мінімум у третині випадків – так оцінюють ризики, пов'язані з якістю продовольчих товарів, експерти.

Фахівцям контролюючих органів вдається перевіряти всього 3 % товарів, що продаються на українському ринку, оскільки це досить дорога процедура. Крім того, близько 40 % українських товарів виробляється «в тіні», відповідно,

проконтролювати їх якість неможливо, як і притягти їх виробників до відповідальності.

Наразі правові аспекти проблеми зосереджені на декількох напрямках. Перший, найбільш резонансний, – рішення уряду у зв'язку зі збільшенням кількості випадків отруєння й виявлення неякісних продуктів про створення моделі продовольчого контролю за зразками Європейського Союзу. Як повідомив глава Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України І. Бісюк, за прикладом держав Євросоюзу Держветфітослужба України в повному обсязі зможе контролювати якість і безпеку продуктів харчування: від внесення органічних і мінеральних добрив у ґрунт, кормів тварин, моніторингу залишків пестицидів та ветеринарних препаратів у продукції тваринного походження та до переробки рослинної і тваринницької сировини, належних поставок споживачеві, контролюючи логістичні ланцюжки й реалізацію по всій території держави.

За цього І. Бісюк зазначив, що реформа харчової галузі передбачає «створення єдиного компетентного органу на основі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби». За його словами, створення єдиного державного органу з контролю за якістю харчової продукції сприятиме підвищенню рівня контролю за її безпекою. Компетентний орган формується на основі Держветфітослужби, до якого увійдуть фахівці гігієни харчування, фітосанітарного спрямування, карантину та захисту рослин.

Незважаючи на інформаційні випадки головного державного санітарного лікаря РФ Г. Онищенко, українські законодавці наголошують, що створення єдиного органу на основі Держветфітослужби передбачено реформою харчової галузі. За словами заступника голови Комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я В. Коржа, розширення повноважень служби здійснено за прикладом Євросоюзу, і відтепер ця структура, спираючись на євростандарти, контролюватиме якість і безпеку продуктів харчування у всій Україні.

Експерти об'єднання повноважень загалом підтримують. За чинними нормами в Україні контроль безпечності харчових продуктів тією чи іншою мірою покладено на п'ять різних органів виконавчої влади: Державна санітарно-епідеміологічна служба, Державну ветеринарну та фітосанітарну службу, Державну службу з карантину рослин, Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів та Державну екологічну інспекцію України. Перевіряють всі вони в переважній більшості випадків одні й ті самі параметри, наголошує О. Вержиховський, експерт з питань якості та безпечності продукції «Українського клубу аграрного бізнесу».

Ще одна проблема, що очікує вирішення: в Україні влітку 2011 р. припинив дію закон про стандарти якості продуктів. Наразі в процесі розгляду, який в українських реаліях може бути дуже тривалим, проект закону України «Про внесення змін до Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів”». Тож нині відповідальність за якість харчових продуктів

на совісті самих виробників. Відтак, виробники добровільно можуть дотримуватися або не дотримуватися норм якості продукції. Перевіряти ж виробничий процес зможе лише служба захисту прав споживачів і тільки за фактами порушень.

Загалом результати перевірок, проведених Держспоживстандартом України, за минулий рік вражають: більшість продуктів на полицях магазинів не відповідає навіть нормам, заявленим самими виробниками. Серед найбільш частих порушень – захопленість виробників барвниками та добавками, великий вміст води в продукті, а також підміна автентичних інгредієнтів на більш дешеві складові. У першу чергу це стосується заміни тваринних жирів дешевшими рослинними в молочних продуктах, ковбасники грішать заміною м'яса на сою. Виробники завищують дані про харчову цінність продуктів на упаковці, а різноманітні порушення в маркуванні було виявлено в третині випадків.

Ще один нонсенс вітчизняної практики – уся продукція містить зелене маркування «Без ГМО», проте експерти переконані, що наявність позначки зовсім не гарантує покупцю відсутність небажаного компонента в продуктах.

Сьогодні всі ГМО, які є в країні, – нелегальні, оскільки, відповідно до закону про біобезпеку, легальними можуть бути тільки зареєстровані ГМО. Проте на сьогодні до держреєстру поки не внесено жодного генетично модифікованого організму, тому продукти в Україні не можуть продаватися з позначкою «містить ГМО». Хоча, за словами начальника Українського центру досліджень харчової продукції державного підприємства «Укрметртестстандарт» В. Семеновича, в Україні 6 % продуктів містять ГМО. За неофіційними даними, з усього обсягу посівів сої ГМО становить 60–70 %, кукурудзи – 10–20 %, рапсу – 5 %. Щодо генетично модифікованої картоплі й інших овочів навіть неофіційної інформації немає, хоча екологи впевнені, що вони також вирощуються в Україні.

Утім, українським споживачам варто боятися не лише ГМО-компонентів, харчі можуть ховати в собі інші, небезпечніші загрози. За словами голови правління Науково-дослідного центру незалежних споживчих експертиз ТЕСТ В. Безрукого, проблема ГМО в Україні занадто роздута. «Чомусь всі сприйняли ГМО як найбільшу загрозу, але я вважаю, що в порівнянні з іншими забруднювачами звичайних продуктів, це не настільки серйозна проблема, щоб вона переважала всі інші», – переконаний експерт. З ним погоджується й завідувач лабораторії спецпродуктів та епідеміології харчування Інституту гігієни та медичної екології В. Корзун. «Сьогодні у нас настільки багато різних токсикантів у харчових продуктах – пестицидів, нітратів, солей важких металів, радіонуклідів... А всі зациклилися на ГМО, хоча це лише одне з потенційно можливих джерел негативного впливу», – пояснив він.

Вітчизняний споживач стає дедалі обережнішим та серйознішим при виборі продуктів харчування, українці радо переймають популярний на Заході тренд органічної їжі, тобто вирощеної природним шляхом, без застосування нітратів

чи пестицидів. У Європі вже близько 10 % ринку харчів належить органіці, найбільший попит на органічну продукцію спостерігається в Німеччині й Франції.

Ринок споживання органічних продуктів розвивається й в Україні. У 2010 р. його обсяг оцінювався на рівні 2,4 млн євро, а в 2011 р. – близько 5 млн євро. Як резюмує голова правління Федерації органічного руху України Є. Милованов, споживання в Україні органічних продуктів зростає фактично вдвічі впродовж останніх трьох років, що говорить про те, що українці стурбовані якістю продукції, яка є в середньому достатньо невисокою на українському ринку, і споживач шукає альтернативні продукти.

Сьогодні в Україні 270 тис. га зайнято під органічним виробництвом і понад 140 виробників у різних регіонах країни виробляють таку продукцію. До того ж коштують такі продукти на 30–50 % дорожче за звичайні. За статистикою, наша країна входить у двадцятку світових країн-лідерів на ринку органічних продуктів, але переважна частина продукції, виготовленої українськими аграріями-органіками, експортується на Захід.

Водночас в Україні досі немає законодавства, що регулює виробництво органічних продуктів харчування. Не визначено, яка їжа є органічною, і яким способом вирощується. Будь-який виробник може сміливо писати «Органічні», «Еко», «Натуральні» продукти, але вони можуть не відповідати своїй назві. У ЄС, США, Японії споживача від підробок захищають на рівні законодавства. В Україні проект закону про органічне виробництво був поданий ще у 2005 р. (тоді він пройшов перше читання і на тому зупинився). У 2011 р. закон був поданий вдруге і прийнятий Верховною Радою 21 квітня 2011 р., але Президент наклав вето на даний закон через його заплутаність та недосконалість. Тож викладаючи чималу копійку за «їжу без хімії», споживач часто діє на свій страх та ризик, через брак інформації та відсутність будь-якого державного контролю за цим ринком.

Влада запевняє, що найближчим часом розпочне реформування харчової галузі, зокрема сфери безпечності продукції. М. Азаров доручив створити широку мережу спеціалізованих лабораторій, для чого в бюджеті на 2012 р. передбачено відповідне фінансування. Також Прем'єр пообіцяв посилення контролю за якістю на виробництві і в торгівлі. Крім того, може бути усунена норма, за якою підприємства інформуються про майбутню перевірку. «Напевно, норма, за якою ми заздалегідь попереджаємо про перевірки, потребує перегляду», – сказав глава уряду.

Крім вітчизняних виробників жорсткість правил роботи чекає і імпортерів товарів харчопрому. «Нас ображає, що на наш ринок потрапляють товари, призначені не для споживання в самій країні-виробнику, а в так званих третіх країнах. Нормативний документ приймемо і заборонимо доступ таких товарів на ринки – і все», – заявив М. Азаров.

Наразі готуються до розгляду зміни до Закону «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», згідно з якими харчові підприємства мають протягом двох років запровадити систему управління безпеки харчової продукції. У першу чергу це буде стосуватися експортерів, оскільки ЄС вимагає наявності НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points – Аналіз небезпек і критичні контрольні точки). Тому з моменту, коли зміни до Закону наберуть чинності, українські виробники, які експортують свій товар, мають впровадити НАССР. В іншому випадку, переробні підприємства змушені будуть закритися або ж перепрофілюватися. З цією ситуацією стикнулася Польща, коли приєдналася до ЄС. Там близько 30 % підприємств, які займалися харчовою продукцією, перепрофілювали свою діяльність. Від даного впровадження виграють не тільки споживачі, а й виробники. Адже це дасть можливість вітчизняним виробникам вийти на міжнародні ринки й збільшити обсяг експорту. Планується, що для підприємств, що впровадили систему НАССР і довели контролюючим органам, що вона працює дієво та ефективно, сертифікація продукції стане суто добровільною та залежатиме від бажання керівництва.

«Цей проект дасть змогу підвищити конкурентоспроможність українських виробників, посиливши їх системи управління безпекою харчової продукції. Це стане “вхідним” квитком для вітчизняних експортерів на міжнародний ринок торгівлі, у тому числі і до країн-членів ЄС. Але найголовніше, що ми зможемо забезпечити внутрішній ринок високоякісною харчовою продукцією», – прогнозує начальник управління ветеринарно-санітарної експертизи та безпеки харчових продуктів Держветфітослужби О. Семенчук.

Проте законодавці мають намір позбавити українців можливості ознайомитися, з чого виготовлений продукт, спростивши маркування до мінімуму. Раніше закон говорив, що в маркуванні повинні міститися дані про основні властивості продукції, щодо продуктів харчування – про склад, включаючи перелік використаної в процесі їх виготовлення сировини, у тому числі харчових добавок, номінальну кількість, масу, об’єм, харчову та енергетичну цінність, умови використання та застереження щодо вживання їх окремими категоріями споживачів, а також іншу інформацію, що поширюється на конкретний продукт.

Замість повного переліку складників в новому законопроекті запропоновано залишити тільки дані про основні властивості продукції, номінальну кількість, масу та об’єм. Решта маркуватися вже не буде, тому споживачу проблематично буде вибирати в такому випадку, бо невідомо, що це за продукція. Крім того, раніше була вимога: продукти харчування, упаковані чи розфасовані в Україні, повинні супроводжуватись інформацією щодо їх походження. Тепер це теж викидається, отже споживачу вже не потрібно знати про походження товару. Новим законом контроль віддається ветеринарній медицині, яка перевіряє нині лише сировинну базу, хто буде

перевіряти вже готові продукти харчування, – не говориться. Тож закрадаються сумніви, що найближчим часом на прилавках наших магазинів дійсно зникнуть продукти сумнівної якості.

Н. Іванова, канд. іст. наук, заввідділу НЮБ

Біпатризм – подвійний патріотизм?

Останнім приводом для напруження відносин між Україною та Угорщиною стало питання можливості отримання другого громадянства українцями угорського походження, що, як відомо, заборонено українським законодавством. Угорський уряд, який очолює В. Орбан, відомий зробленими свого часу скандальними заявами про необхідність повернення Угорщині втрачених у 1920 р. територій, оголосив про прийняття низки законодавчих актів, які захищають та розширюють права закордонних угорців, що становлять нацменшини в сусідніх країнах. Зокрема, з 2011 р. почав працювати закон про спрощене надання громадянства зарубіжним угорцям, що вже спричинило виникнення суперечностей із Словаччиною та Румунією. Треба зауважити, що Румунія також сприяє набуттю румунського громадянства жителями інших держав, до яких входить і Україна

В Україні епіцентром угорсько-українського протистояння є Закарпатська область, де, як відомо, проживає понад 100 тис. українських угорців. Отже, вони дістали можливість отримати угорське громадянство, за умови, що їх пращури до 1920 р. або між 1940 і 1945 рр. були угорськими підданими. Обов'язковою умовою є також знання угорської мови й відсутність обставин, що стосуються національної безпеки та є перешкодою наданню громадянства. Власники другого (угорського) паспорта отримують право брати участь у виборах і бути обраними до парламенту Угорщини. Проте набагато привабливішою, ніж участь у виборах, для громадян України виглядає можливість використання паспорта сусідньої держави як проїзного квитка в країні ЄС. Не виключено, що заради цієї можливості «справжні українські патріоти» підтримали б вимоги Угорщини про створення в Закарпатті Притисянського адміністративного району для компактного проживання угорців і надання угорській меншині етнічної квоти на виборах у Верховну Раду України. Саме такі пропозиції пролунали в грудні 2011 р. на засіданні Змішаної угорсько-української міжурядової комісії з питань забезпечення прав національних меншин. Проте українська сторона відмовилася виносити на обговорення ці питання. Тим часом за минулий рік десятки тисяч закарпатців вже отримали угорське громадянство. Але хто вам рахує?

Не надто гучна, на думку деяких експертів, реакція української влади на згадані події, вилилася в законопроект № 9728-1 про введення штрафів за подвійне громадянство, зареєстрований у ВР на початку лютого. Документ, ініційований Кабінетом Міністрів України, пропонує внести зміни в низку законів України «в частині встановлення обмежень для осіб, які є громадянами України і одночасно знаходяться в громадянстві іншої держави».

Зокрема, пропонується за ненадання або невчасне надання громадянином України, який добровільно прийняв іноземне громадянство (підданство), заяви про це і копії документа, який підтверджує цей факт, застосувати штраф від 10 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За ті ж діяння, вчинені посадовими особами органів державної влади і органів місцевого самоврядування, передбачається накладання штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Треба зазначити, що ні чинний ККУ, ні КпАПУ не містять статті про відповідальність за подвійне громадянство чи неповідомлення про набуття громадянства іншої держави.

У пояснювальній записці до проекту закону вказано, що законодавство України не визнає подвійного громадянства, але на сьогодні значна кількість українців одночасно з громадянством України має громадянство інших держав. Отак, просто в офіційному документі визнано: звичайно, ми знаємо про те, що в Основному законі написано, що в Україні існує єдине громадянство. Проте що ж поробиш, якщо його мало хто читає.

Підтвердженням цієї тези є думка В. Квурта, секретаря Львівської міської ради 2006–2010 рр. Він вважає, що Україна сьогодні не забороняє мати подвійне громадянство. «Її позиція радше нагадує реакцію страуса, який не бажає визнавати цей факт. Адже тисячі наших громадян, які отримали громадянства інших країн та письмово не підтвердили свого бажання позбутися громадянства України, надалі залишаються громадянами тільки України! Тобто наша країна відмовляється навіть помічати реальність і у своїх правовідносинах із такими громадянами робить вигляд, що нічого не сталося, вони надалі залишаються її громадянами, щодо них чинні всі українські закони. У тому числі, такі громадяни мають право обирати й бути обраними...».

Для прояснення ситуації варто було б розмежувати поняття «подвійне громадянство» та «друге громадянство». Подвійне громадянство виникає на підставі міждержавних угод. Коли обидві держави визнають за своїми громадянами наявність обох громадянств договірних держав як рівноцінних.

Друге ж громадянство може розглядатися у випадку, коли наявність двох (і більше) громадянств існує в особи в той час, коли це не допускається законодавством цих держав, між ними немає подібних угод, і кожна держава розглядає такого громадянина лише як свого громадянина.

Підстави набуття й припинення громадянства України визначаються Законом України «Про громадянство», який визначає принцип єдиного «громадянства держави Україна». Якщо громадянин України набуває

громадянства іншої держави або держав, то в правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Так само й іноземець, який набуває громадянства України, у правових відносинах з Україною визнається лише її громадянином.

Ст. 9 Закону чітко визначає умови прийняття до громадянства України, і до речі, там не міститься жодного слова про компроміси щодо тих, хто всупереч закону має два чи більше паспорти. Отже, згідно з зазначеною статтею умовами прийняття до громадянства України є подання декларації про відсутність іноземного громадянства (для осіб без громадянства) або зобов'язання припинити іноземне громадянство (для іноземців). Ст. 19 Закону «Про громадянство України» регламентує підстави для втрати громадянства України, зокрема ними є добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття.

Таким чином, стає цілком очевидним, що дії громадян України щодо отримання угорських паспортів є тією самою підставою для припинення українського громадянства. Але проблема насправді не в зрозумілому бажанні багатьох українців отримати паспорт іншої держави. Проблема в тому, що українське законодавство не містить жодної норми, яка б дозволяла оперативно реагувати на порушення в цій сфері, і тим більше механізму, який би давав змогу принаймні виявити нововиниклих подвійних громадян. І зареєстрований у ВР законопроект є першим кроком до вирішення цієї проблеми.

Політичний експерт І. Гулик вважає, що ініціаторами процесу зростання кількості біпатридів (Ред. – осіб, що мають належність одночасно до громадянства двох і більше держав) є представники української влади. За його словами, саме вони, переймаючись власним майбутнім, часто обирають собі такий шлях «перестраховування» – громадянство іншої країни. «...Усі українські правові акти про громадянство не містять у собі імперативної дефініції про те, що набуття громадянства іншої країни заборонене і що той, хто має паспорт громадянина іншої країни, є злочинцем. Тому вимагати від правоохоронців активних дій для переслідування біпатридів в Україні просто немає підстав.

Інша річ, чи потрібні такі дії? Якщо суспільство вважає себе демократичним і толерує права людини, то репресії проти осіб, які з тих чи інших міркувань вирішили стати підданими інших держав, однозначно вважалися б несумісними з такими постулатами.

Але в нинішній Україні ця проблема набуває дещо іншого звучання. Вона вже перекочувала в царину національної безпеки. Бо, у принципі, чи може цивілізована спільнота погоджуватися з тим, що особи, наділені владними повноваженнями в її державі, водночас застерігають себе від відповідальності перед нею (спільнотою), тримаючи у внутрішніх кишнях піджаків паспорти інших держав? Звісно, ні.

Якщо ж узяти до уваги українську “специфіку”, тобто не надто щирих сусідів, законодавство яких, зокрема, передбачає “захист співвітчизників”, де б

вони не мешкали, то є певні підстави вважати біпатридів із власне “сусідським громадянством” своєрідною п’ятою колоною. З якою, до слова, слід рахуватися», – зазначає експерт.

У контексті висловлених експертом міркувань, варто знов повернутися до вимог угорської сторони щодо перегляду адміністративно-територіального розподілу. Берегівська районна рада (у Берегівському районі Закарпаття угорці становлять 76,3 % населення), відчувши підтримку з Будапешта, прийняла рішення про введення процедури виконання на своїх засіданнях гімну Угорщини. Начебто нічого аж надто страшного тут немає, проте під цю музику ідея виділення для етнічних угорців Притисянського району набуває рис підготовки до висунення інших претензій до України, аж до приєднання цієї території до Угорщини. Історія з виконанням «Господи, благослови угорців» зійшла нанівець, оскільки Берегівська міжрайонна прокуратура опротестувала рішення місцевої районної ради, і суд задовольнив її позов. Проте цей факт є досить показовим з точки зору вивчення настроїв місцевої влади. Звичайно, імовірність реалізації претензій сусідньої країни на українські території є лише гіпотетичною, адже Угорщина – член Євросоюзу, який завжди захищає цілісність будь-якої держави. Проте у цього процесу можуть бути й інші, зокрема політичні наслідки. Наприклад, значна кількість українських громадян, які отримують угорські паспорти, стануть реальним інструментом для організації провокацій чи принаймні проведення провокаційної інформаційної політики, заснованої, наприклад, на маніпулюванні поняттям «утиск прав нацменшин».

Директор Закарпатського філіалу Національного інституту стратегічних досліджень С. Мітряєва вважає, що Угорщина і Румунія кидають Українській державі виклик. «І чим швидше ми на нього відреагуємо, тим буде краще для України. Особливо враховуючи досвід Молдови». Як відомо, Молдова відмовилася від входження до складу Румунії, проте з часом з’ясувалося, що третина громадян країни вже мають паспорти Румунії. У результаті, парламент Молдови був вимушений терміново дозволити подвійне громадянство.

З намаганням проаналізувати мотивацію Угорщини щодо впровадження в країні інституту подвійного громадянства, варто звернути увагу на минулорічну заяву прем’єр-міністра Угорщини В. Орбана про те, що наприкінці 2011 р. чисельність нових громадян збільшиться на 200 тис. Цілком може бути, що фактор збільшення кількості громадян і є, серед інших, метою цієї акції роздачі паспортів, адже, як відомо, кожен четвертий етнічний угорець живе за межами Угорщини. Представники опозиційної угорської преси вбачають у діях офіційного Будапешта спробу повернути на свій бік свіжий електорат. Крім того, опозиція звинуватила владу Угорщини в безвідповідальному ставленні до роздачі національних паспортів. Експерт Е. Сведник зазначив: «Проблеми можуть з’явитися пізніше, тому що угорський уряд хоче, щоб ці угорські

меншини залишалися на тих територіях, де вони живуть зараз. Але вони, можливо, захочуть емігрувати до Угорщини».

Тут хотілося б вставити ремарку. Побоювання угорської опозиції щодо повальної еміграції, звичайно, мають логічне підґрунтя. І можливо, слід очікувати певного припливу емігрантів з Румунії та Сербії. Проте, якщо розглядати це питання в контексті саме етнічних угорців, що проживають на території України та отримали чи отримають другий паспорт, то проблема не є такою загрозливою. На думку професора Ужгородського національного університету Р. Офіцинського, «з регіону виїдуть останні бажаючі, тому що сильно бажаючі вже виїхали давно». Проте, за словами професора, Угорщина з запровадженням інституту подвійного громадянства розписалася у власному безсиллі вийти з демографічної кризи. «Застосувавши моноетнічний принцип, угорська влада прямим текстом назвала своїм пріоритетом підтримку “расової чистоти”». Річ у тому, що з кінця 2009 р. чисельність “корінного населення” Угорщини зменшилася більш ніж на 40 тис. осіб. Проте завдяки імміграційній політиці фактичне скорочення становило 28 тис. осіб. Але за цього у 2010 р. країна перетнула дуже сумнівну межу: кількість населення Угорщини знизилася до відмітки менше 10 млн. Це дуже стривожило політичні сили, присутні в угорському парламенті. Вони прагнуть за будь-яку ціну відновити кількість громадян на рівні вище 10 млн. Поточний ефект введення в дію даного закону – 35 тис. заяв з усіх країн. Подальші перспективи є ілюзорними, але зараз ми бачимо красиву афішу при поганій грі амбітної трупи», – вважає Р. Офіцинський.

Керівник громадської організації «Європейський дім» П. Грицак також вважає за необхідне замислитися над обставинами, в яких проходить так звана паспортизація: «Чому це робиться таємно? Якщо ми партнери з ЄС, говоримо про створення зони вільної торгівлі, безвізовий режим, про асоційоване членство, то повинні поступати по-партнерськи, діяти транспарентно. До чого ця логіка дрібних злодіїв: так, ми знаємо, що в Україні заборонено подвійне громадянство, але нишком видаємо паспорти – ми нічого не порушуємо, це внутрішня проблема самої України». На думку експерта, такий підхід може свідчити про наявність подвійного дна в самої ідеї паспортизації, яка підноситься як форма захисту інтересів частини свого народу, що мешкає за кордоном.

Підсумовуючи українсько-угорську паспортну проблему, хотілося б зазначити, що активна політика української влади попередніх років щодо «українізації» східного та кримського регіону України мала б, мабуть, хоч трохи зачепити українських угорців, що мешкають на іншому боці нашої країни. Адже немає ніякої таємниці в тому, що Українська держава протягом 20 років практично не опікувалася створенням умов для інтеграції національних меншин. І саме там, у нібито найбільш «українському» регіоні спостерігається відсутність повноцінного вивчення державної мови місцевими угорцями. Як показує

практика, мовний бар'єр між носіями угорської та української або російської мови дуже великий. Крім того, за словами Р. Офіцинського, часом спостерігається навіть прихований «мовний бойкот» місцевих функціонерів, які фінансово залежні від офіційного Будапешта. «Мовляв, вивчення української мови загрожує асиміляцією. Тому їх курс – самоізоляція угорської меншини. Взагалі-то, ми бачимо великий розрив між повсякденними турботами рядових угорців і діями їх штатних “захисників”, які залишаються незмінними протягом двох десятиріч і, будучи громадянами України, відверто роблять все можливе ради іншої держави. Дуже часто – на межі фолу», – зазначає професор.

І ще один важливий момент. Абсолютно на поверхні лежить один із ключових пунктів вирішення проблеми подвійного громадянства в контексті угорського питання – це отримання безвізового режиму в'їзду українців у країни ЄС. Адже будемо відвертими, мінімум 80 % осіб, які йдуть на тіншову паспортизацію, роблять це лише заради вирішення практичних питань, зокрема полегшення подорожування Європою.

І ще кілька слів про «за» й «проти» можливості запровадження інституту подвійного громадянства в Україні. В. Притула, експерт проекту «Кримський політичний діалог», вважає, що запровадження подвійного громадянства в багатьох ситуаціях може загрозувати національній безпеці України. «... Громадянство – це ж не лише паспорт і звання, це й обов'язок громадянина перед країною, це вимоги цієї країни до власника свого паспорта. Хто знає в нас, які насправді вимоги ставлять, наприклад, Росія чи Румунія до своїх подвійних громадян в Україні?

...Цю проблему слід розв'язати, перш за все, на законодавчому рівні й на базі світової юридичної практики та в інтересах саме України. По-друге, Україна має убезпечити себе від тієї потенційної шкоди, яку може завдати це явище, а тому мають бути запобіжники, механізми покарання та знешкодження тих, хто використовує цю можливість проти власної Батьківщини...».

Приєднуючись до цієї думки, хотілося б зазначити, що тема подвійного громадянства в Українській державі завжди була лише інструментом політичної боротьби, спрямованим на маніпулювання рівнем лояльності населення, особливо у разі зміни інтеграційної політики. З іншого боку, проблема набула реальних обрисів, і не помічати її вже неможливо. Неможливо більше використовувати поняття «подвійного громадянства» лише декларативно, бо сьогодні, коли українська влада то обіцяє, то забирає свої обіцянки щодо цього питання, інші країни цілком реально впроваджують цей інститут і навіть за короткий термін отримують від цього соціально-політичні дивіденди: вирішують свої військово-стратегічні, економічні та інші проблеми. За роки незалежності в різних регіонах України траплялося загострення цього питання, проте в кращому випадку вдавалося відбитися від гострих конфліктів. Хоча цього також не можна стверджувати однозначно, оскільки нікому не відомо скільки українців мають другий (чи третій) паспорт і яких країн, а отже, ще

невідомо, які наслідки цього можуть бути в майбутньому. За цього вітчизняне законодавство до сьогодні не може адекватно врегульовувати питання, що виникають.

Отже, для України запровадження подвійного громадянства виглядає сьогодні принаймні недоречним. Оскільки ефективно, корисне, зрозуміле, безпечне використання даного інституту можливе лише за умови його грамотної регламентації та регуляції. Очевидно, що здійснити це в сучасних українських реаліях неможливо. Тому треба спрямувати всі зусилля на мінімізацію впливу цієї проблеми на національну безпеку в політичній, економічній та інших сферах.

І, звичайно, трохи зусиль варто спрямувати на те, щоб громадянам України стало краще жити. Принаймні задля того, щоб якщо вони й підуть за паспортом сусідньої країни, то хоч не так радісно підстрибуючи.

А. Блажкевич, канд. іст. наук, мол. наук. співроб.

Перспективи впровадження нового податку на нерухомість України

З липня 2012 р. в Україні запроваджується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що вводиться новим Податковим кодексом. Таким чином власники розкішних квадратних метрів житлової площі платитимуть за ті метри, які не впишуться у встановлені законодавством норми. Проте варто зауважити, що порядок нарахування даного податку демонструє – сплачувати його доведеться практично всім, а не лише заможним людям, що багаторазово декларувалося владою.

Отже, на власників житлових будівель або приміщень чекає сплата податку, ставка якого встановлюватиметься сільською, селищною або міською радою в таких розмірах за 1 кв. м житлової площі об'єкта житлової нерухомості:

для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв. м та житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. м, ставки податку не можуть перевищувати 1 % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року (на 1 січня 2012 р. бюджетом встановлено мінімальну зарплату 1073 грн);

для квартир, житлова площа яких перевищує 240 кв. м, та житлових будинків, житлова площа яких перевищує 500 кв. м, ставка податку становить 2,7 % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Тобто, якщо площа квартири не перевищує 120 кв. м, а площа житлового будинку – не перевищує 250 кв. м, то фізична особа звільняється від сплати податку на нерухоме майно. Але якщо, наприклад, площа квартири вже

становить 121 кв. м, то 1 кв. м буде обкладатися податком. Скажімо, людина має у власності житловий будинок площею 250 кв. м – нормативні 240 з них звільнені від оподаткування, а за 10 «зайвих» метрів раз на рік у місцевий бюджет справляється платіж за відсотком від розміру мінімальної заробітної плати. Хитрощі з розділом великого будинку на кілька осіб з метою уникнення сплати податку не пройдуть. Якщо будинок має площу 300 кв. м, але поділений на двох по 150 кв. м, податок все одно доведеться заплатити, просто двом особам – у розмірі, пропорційному їхній частці в спільній власності.

Передбачені в Податковому кодексі й пільги щодо сплати податку на нерухоме майно у вигляді зменшення бази оподаткування об'єктів житлової нерухомості та повного або часткового звільнення від сплати податку. Таке зменшення надається один раз за базовий податковий (звітний) період і застосовується до об'єкта житлової нерухомості, у якій фізична особа – платник податку зареєстрована в установленому законом порядку, або за вибором такого платника до будь-якого іншого об'єкта житлової нерухомості, що перебуває в його власності. Тобто, якщо у фізичної особи є декілька об'єктів житлової нерухомості, які підпадають під пільгу, то звільнитися від оподаткування буде тільки один з них.

До парламенту надходять і пропозиції щодо часткового скасування податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки. Зокрема, народним депутатом України А. Павловським у січні до парламенту внесено проект закону № 9720 яким, зокрема, пропонується доповнити перелік помешкань, що не є об'єктом оподаткування, житлову нерухомість, що перебуває у власності фізичної особи площа яких не перевищує: для квартири – 150 кв. м, для житлового будинку 300 кв. м.

Після введення податку на нерухомість, запланованого на 1 липня 2012 р., у фізичних осіб залишається абсолютно законна можливість уникнути зобов'язання з його сплати, вважають експерти AstarovLawyers. Ця теза міститься в матеріалах компанії, отриманих Корреспондент.biz.

Кожен власник з метою оподаткування може зменшити розмір своєї житлової площі, скажімо, оформивши житловий будинок житловою площею в 750 кв. м на себе і двох дітей. Таким чином, можна буде заощадити власний бюджет на 14 485,50 грн, розповідають фахівці AstarovLawyers.

Також необхідно звернути увагу на те, що податок сплачується, виходячи саме з житлової, а не загальної площі об'єкта житлової нерухомості. Тобто «сумлінні» громадяни, які зуміли «домовитися» з відповідальним співробітником, зможуть зменшити площу житлових приміщень під час проведення інвентаризації об'єкта.

Введення нового податку стосується кожного, у кого є житлова нерухомість. Саме вона є об'єктом оподаткування. Разом з тим Кодекс передбачає кілька обмежень – не будуть платити податок з житла, яке перебуває у власності держави або територіальної громади, також не обкладається податком житло, розташоване в

зонах відчуження або виселення. Дитячі будинки сімейного типу, дачні або садові будиночки, гуртожитки й будинки багатодітних сімей також потрапили до списку виключень.

Однак саме з розділом винятків експерти якраз і не згодні, у Головному юридичному управлінні апарату Верховної Ради, наприклад, під час розгляду Податкового кодексу зазначили: норма з приводу виключення з оподаткування державного житла порушує Конституцію України, згідно з якою всі суб'єкти права власності рівні перед законом. Крім того, одним з основних принципів податкового законодавства є рівність усіх платників перед законом.

З практичного боку тут також не все гладко. Кодекс передбачає, що якщо у людини не більше одного дачного будиночка, то за нього можна не платити податок. І тут постає питання оцінки. «Потрібно буде дивитися, що саме побудовано. Одна справа, коли мова йде про квартиру, і інша справа – про дачні споруди. Адже котедж може бути оформлений як садовий будиночок. Багато країн стикаються з такою проблемою» – зазначає експерт Міжнародного центру перспективних досліджень М. Борода.

У Греції, наприклад, за словами експерта, цю проблему вирішували досить жорстко. На тлі боротьби з дефіцитом бюджету, влада посилила контроль за збором податку на нерухомість. Дійшло до того, що поліція за допомогою гелікоптерів перевіряла у кого які будинки. Як в Україні буде вирішено це питання – невідомо.

Експерт Т. Бондарев, старший партнер адвокатського об'єднання Arzinger, зазначає, що органи місцевого самоврядування будуть мати право повністю або частково звільняти від сплати податку за прибудови до житлових будинків, які використовуються для утримання домашніх птахів і тварин, а також для зберігання господарського інвентарю. Крім того, поза оподаткуванням можуть виявитися гаражі, підвальні приміщення, старі будинки та горища. Олігархові оформити триповерховий замок, як «старий будиночок» сьогодні не так вже й складно, за нинішнього рівня корупції. І скоріше за все, вони так і будуть робити, упевнені фахівці.

За словами Т. Бондарєва, основне рішення щодо розміру податку буде прийматися саме на локальному рівні. «У зв'язку з цим слід очікувати, що органи місцевого самоврядування, особливо в невеликих населених пунктах, будуть іти назустріч населенню, яке проживає на відповідній території, у частині розміру ставок, а також звільнення від оподаткування відповідної “непрофільної нерухомості”», – вважає експерт.

З ним згодні й фахівці Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради. У своїх зауваженнях до Податкового кодексу вони підкреслили, що надання такого права місцевим органам влади може призвести до необ'єктивного й несправедливого встановлення ставки податку.

З іншого боку, за європейською практикою, податок на нерухомість підлягає направленню до місцевих бюджетів, і в більшості випадків саме органи

місцевого самоврядування визначають ставку. Для того, щоб уникнути в даному випадку зловживань, необхідно більш чітко прописати методику стягнення податку, говорять експерти.

Особливістю українського податку на нерухомість стало те, що в його розрахунку не відіграє жодної ролі вартість житла. Так що за квартиру в елітному будинку її власник буде платити стільки ж, скільки й господар звичайного житла. Як зазначає партнер юридичної фірми «Саєнко Харенко» С. Ігнатовський, це неправильно, оскільки у цих власників різні можливості платити податок. «Одна з функцій оподаткування – встановлення певної соціальної справедливості. І в цьому аспекті, на мій погляд, Податковий кодекс жодним чином не дотримується принципу соціальної справедливості», – підкреслює експерт.

Екс-голова Держкомпідприємництва О. Кужель нагадує, що враховувати вартість житла при визначенні ставки податку є світовою практикою. «У Росії правильно підійшли до запровадження цього податку. А у нас все нашвидкоруч, безграмотно».

Між іншим, росіяни розраховують ввести податок на нерухомість не раніше 2013 р., тобто навіть на рік пізніше, ніж у нас. І незважаючи на це, вони вже зараз готуються до нововведення – профільні міністерства погодили методику оцінки нерухомості, яку повинні випробувати в декількох регіонах. Після чого ще до введення податку чиновники проведуть оцінку нерухомості.

Щодо європейських країн, там податок на нерухомість також залежить від ринкової вартості об'єкта, а в деяких випадках – від передбачуваної суми річної орендної плати. За інформацією В. Гвоздзя, адвоката, керуючого партнера юридичної фірми «Гвоздів та Оберкович», у Великобританії, наприклад, ринкова вартість визначається один раз на десять років. «У Франції є три різних податки на нерухомість – на житло, податок на майно (забудовані ділянки) та податок на майно (незабудовані ділянки). Податок обчислюється з кадастрової вартості будов, що не переглядалися останні півстоліття. Якщо власник будинку в ньому живе, він платить два податки, якщо ні – тільки один. У Німеччині податок накладається щорічно органами місцевого самоврядування на нерухоме майно, незалежно від його призначення – комерційне користування чи ні. Він накладається на податкову вартість майна за загальною федеральною ставкою, яка множить на місцевий коефіцієнт. У Нідерландах податок на нерухомість стягується щорічно, і складається з двох частин – накладаються на власників нерухомості і на користувачів нерухомості. Коли власник і користувач є однією особою, ця особа сплачує обидві частини податку», – говорить експерт.

Більшість експертів схиляється до думки, що передбачений Податковим кодексом податок буде свого роду тестом. І з часом влада внесе низку змін до порядку його нарахування та сплати.

Проте найцікавіше те, що податок на нерухомість якраз і планується збирати без єдиного кадастру і без реєстру нерухомості. Податкова буде

спиратися виключно на ті дані, які їм щоквартально зобов'язані будуть подавати бюро технічної інвентаризації та ЖЕК.

С. Ігнатовський звертає увагу на певні ризики. За його словами, інформація з БТІ є конфіденційною. Отримати її дуже складно. Згідно з новими правилами ці дані будуть направлятися до органу, який не зобов'язаний їх зберігати як конфіденційні.

Крім цього, у сфері нерухомості Податковий кодекс фактично робить з нотаріусів та ріелторів податкових агентів, оскільки ті будуть зобов'язані інформувати податкові органи про всі угоди. «Нотаріус виступає важливим суб'єктом економічної життєдіяльності та реалізації прав громадян, він не повинен жодним чином замінювати фіскальний орган і співпрацювати з ним в інтересах держави. Він діє згідно з приписами закону про нотаріат. Він не є органом державної влади і не повинен звітувати», – нагадує експерт. У цілому експерти одноголосно погодилися з тим, що такий податок повинен бути в Україні. За словами О. Молдована, завідувача сектором грошово-фінансової стратегії Національного інституту стратегічних досліджень, нерухомість є яскравим показником рівня доходів платників податків. На сьогодні існує безліч схем ухилення від сплати податків, якими користуються і депутати, і чиновники, і бізнесмени. Вони можуть декларувати мінімальний дохід, а нерухомість чітко ідентифікує дохід реальний.

«Це перспективний інструмент, якщо уряд розробить конкретний механізм адміністрування цього податку, щоб фіскальне навантаження лягло на тих, хто має будинки в Конча-Заспі. Це також стане ще одним інструментом наповнення місцевих бюджетів», – упевнений експерт.

В. Гвозд'їй налаштований скептично і вважає, що в нинішньому вигляді податок не зможе стати суттєвим джерелом поповнення місцевих бюджетів. «Об'єктом оподаткування є тільки житлова нерухомість, при цьому комерційна нерухомість не включена до об'єкту оподаткування. Крім цього, більшість громадян України зареєстровані в об'єктах житлової нерухомості, площа яких є меншою від оподаткованої площі».

Однак позитивним є той факт, що податок на нерухомість вже отримав більш-менш чіткі обриси і конкретну дату введення. Тих, хто має кілька квартир, хто купує житло з метою перепродажу, це змусить задуматися – чи варто далі тримати нерухомість, вичікуючи, коли ціни знову підуть стрімко вгору. Т. Бондарев не виключає, що податок охолодить запал спекулянтів і змусить їх швидше позбуватися своїх об'єктів. У результаті ціни на нерухомість теоретично можуть трохи знизитися.

«На даному етапі розвитку сектору нерухомості в Україні, я можу розцінювати дану обставину як позитивну, за умови, що розмір податку буде встановлено на адекватному рівні, так само як і буде введена чітка диференціація розміру податку, залежно від призначення об'єкта нерухомості, а також з врахуванням статусу власника нерухомості: чи є дана нерухомість його

основним місцем проживання або об'єктом інвестування (спекуляції)», – підкреслює експерт.

Президент Асоціації роботодавців Львівщини З. Бермес наголосив, що з впровадженням податку на житлову нерухомість в Україні не дотримано вимог справедливості. «На Заході такий податок певною мірою істотно впливає на місцеві бюджети, і його величина обраховується від кадастрової вартості нерухомості. У нас же умовою є сплата від площі. Хтось може жити в елітному будинку і мати таку площу, яка підлягає до сплати, як і той, хто проживає в старих будинках», – пояснив З. Бермес.

Як відомо, у 2012 р. процедура продажу нерухомості також зазнає деяких змін – відтепер податок буде розраховуватися не від вартості, визначеної в БТІ, а від ринкової ціни, встановленої експертом. Нагадаємо, 5 % вартості проданої нерухомості сплачується у разі, якщо: 1) продається нерухомість, яка перебувала у власності платника податків менш трьох років; 2) протягом звітного року особою здійснювався продаж більш ніж одного об'єкта нерухомості;

3) продається об'єкт незавершеного будівництва. Тим не менш, досі так і не було встановлено, хто будуть ті експерти, які зможуть оцінити будинок або квартиру.

1 листопада 2011 р. набрала чинності постанова КМУ № 1103, якою затверджено Тимчасовий порядок визначення оціночної вартості нерухомості та об'єктів незавершеного будівництва, які продаються або обмінюються. Кабмін аргументує тимчасовість затвердження порядку відсутністю законодавчого визначення держоргану-оцінювача, оскільки в Законі «Про оцінку майна, землі» держоргани наділені функціями оцінки тільки щодо державного чи комунального майна. У зв'язку з цим уряд зобов'язав Фонд державного майна України у шестимісячний термін підготувати проект змін до Податкового кодексу і закону про оцінку майна, що визначають орган, який здійснюватиме оцінку нерухомості та об'єктів незавершеного будівництва. Поки ж, згідно з нормами Тимчасового порядку, до визначення на законодавчому рівні органу, уповноваженого здійснювати оцінку, ці функції, крім старого доброго Держземагентства, виконуватимуть суб'єкти господарювання, які відповідають вимогам закону про оцінку майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні та закону про оцінку землі. При цьому методи оцінки нерухомості визначаються Тимчасовим положенням залежно від об'єкта. Так, вартість об'єктів малоповерхового будівництва, у т. ч. дачного і садового типу, визначається за допомогою витратного і порівняльного методів, об'єктів багатоповерхового будівництва – порівняльного методу з урахуванням інформації про продаж подібних об'єктів за останні шість місяців. Об'єкти незавершеного будівництва оцінюються з використанням комплексу методів, але тільки за умови, що їх будівельна готовність становить не менше 70 %,»

будівництво почалося не більше п'яти років тому і показники міцності конструкцій об'єкта дають змогу завершити будівництво, а об'ємно-планувальні характеристики відповідають сучасним вимогам будівельних норм і правил. У разі незгоди платника податку з оцінкою належного йому об'єкта він зможе оскаржити звіт про оцінку в суді.

Утім, самі експерти вкрай негативно оцінюють це Тимчасове положення. Не можна не сказати про те, що в документі земельні покращення чомусь ототожнюються з нерухомістю, а оціночна вартість – з ринковою (джерелами невизначеності при оцінці об'єктів нерухомості є свобода у виборі базових об'єктів для оцінки, неоднозначність у встановленні рівня зносу, нечіткість методів розрахунку зовнішнього і функціонального зносу). Тому поки немає структур, які проводили б систематичний моніторинг ринку, статистичний аналіз ринкової інформації і розрахунки інтегральних параметрів, необхідних для оціночної діяльності, говорити про ринкову вартість для цілей оподаткування, як мінімум, передчасно.

Очевидно в такого важливого інструменту, як податок на нерухомість, є безліч завдань, які він покликаний вирішувати: поповнення місцевих бюджетів, встановлення соціальної справедливості, стримування спекулятивного накручування цін і т. д. Однак саме мільйон лазівок, якими в даний час користуються власники шикарних апартаментів, Податковим кодексом не закриті, що в черговий раз підкреслює непрофесіоналізм його розробників.

Крім того, хотілося б, щоб в запалі своєї лютої (і поки недолугої) боротьби зі спекулянтами чиновники не зачепили ще й звичайних громадян, які ледве встигають сплачувати постійне зростання тарифів на житлово-комунальні послуги, не кажучи вже про якісь додаткові платежі.

Л. Присяжна, наук. співроб.

Нові правила експертизи цінності документів

10 січня Верховна Рада України прийняла в першому читанні законопроект № 8755 «Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” (щодо експертизи цінності документів)», яким передбачається уточнення процедури проведення експертизи цінності документів з метою їх внесення до Національного архівного фонду, забезпечення збереження документів фонду, а також контролю за станом архівної справи та діловодства юридичних осіб. Питання досить актуальне, оскільки від якості експертизи цінності, роботи з реальними та потенційними фондоутворювачами, комплектування архівів повноцінними документами залежить формування НАФ України.

Зміни до архівного законодавства викликали багато запитань у вітчизняних дослідників. У першу чергу істориків непокоїть можливість вилучення з Національного архівного фонду документів, які, згідно з законопроектом, є дублетними, невинно пошкодженими та, які не становлять культурної цінності. У законопроекті ці критерії вилучення та знищення документів вписано, але відсутнє законодавче тлумачення цих визначень. Ймовірно, що під приводом того, що документ не становить культурної цінності, його можуть вивести з НАФ і ... продати. Варто згадати, наприклад, скандал у 2004–2005 рр., коли стало відомо, що архівні матеріали з історичного архіву у Львові опинилися на підпільних ринках. Або «під шумок» можуть знищити якісь компрометуючі архівні документи КДБ на родичів можновладців або на діяльність, наприклад, Комуністичної партії...

«...Влада не так прагне привести архівну справу до європейських стандартів, як заховати, закамуювати, обмежити доступ до тих документів, які можуть компрометувати діяльність радянського тоталітаризму – з огляду на те, хто зараз очолює Держкомархів (О. Гінзбург, член КПУ)», – вважає історик Р. Забілий.

Між тим необхідно зазначити, що в Резолюції Європарламенту від 1 грудня 2011 р. серед іншого наголошується на забезпеченні доступу до колишніх секретних радянських архівів. «Забезпечити, щоб українська влада зробила архіви колишніх комуністичних секретних служб доступними для суспільства, оскільки це є основним для успішного національного примирення, зокрема, з урахуванням жорстокостей, що мали місце в ХХ ст.», – написано в документі Європарламенту.

Щодо визначення «невинно пошкоджений документ», зазначимо, що у світовій практиці немає таких критеріїв. Більше того, пошкодженні документи ретельно зберігаються для нащадків, які за допомогою нових технологій зможуть їх відновити.

Тим часом очільниця Держархіву О. Гінзбург вже заявила, що її відомство внесло до Верховної Ради більш точні визначення тлумачення критеріїв вилучення та знищення документів для доповнення відповідного законопроекту при підготовці до розгляду у другому читанні.

Ще одна норма, яка викликала здивування, є дозвіл на вилучення і знищення документів, які датовані до 1946 р. Не зрозумілим є вибір саме цієї дати, адже в цей період в українській історії нічого переломного не сталося.

Голова вченої ради Центру досліджень визвольного руху В. В'ятрович припускає: «коли читаєш норму, що вилученню і знищенню підлягають документи датовані 1946 р. і пізніше, одразу згадується тема УПА, адже саме на цей період припадає найактивніша боротьба НКВС з повстанцями. Виникає припущення, що є намір знищити документальні підтвердження тих подій...».

У Державній архівній службі у свою чергу відкидають звинувачення дослідників. Зокрема, ініціативу щодо заборони вилучення з архівів документів, створених до 1946 р. там пояснюють приведенням національного законодавства у відповідність до міжнародних норм. Так, за словами директора департаменту організації архівної роботи Держархіву Т. Прись, «у міжнародній практиці існує норма, відповідно до якої архівні дані, що зберігаються більше ніж 50 років, вважаються культурними цінностями та не підлягають вилученню».

Звичайно, закон про архівний фонд треба змінювати, але в інший бік – відкривати доступ до архівів. Закон має бути чітким і містити чіткі визначення. Необхідно, щоб відбулося широке громадське обговорення змін законодавства щодо архівів. Тим паче, що протягом останніх років в українському суспільстві постійно відбувається дискусія щодо необхідності зробити архіви більш відкритими та доступними для науковців і громадськості взагалі. «Якщо архіви закриті, ніхто не знає, що там зберігається, що вилучили, а отже – де могли подітися документи. Держава, яка хоче зберегти архіви, – робить їх відкритими», – каже В. В'ятрович.

Тому документи, які збереглися до нашого часу, мають і надалі зберігатися, бо вони можуть мати унікальну інформацію, яка стане зрозумілою значно пізніше.

Нині зміни до закону в парламенті пройшли лише перше читання. У Комітеті культури й духовності, який курирує цей закон, обіцяють до другого читання прислухатися до фахівців і усунути недоліки...

С. Ємельянов, мол. наук. співроб.

Що чекає українських водіїв у 2012 році?

За даними управління ДАІ МВС, в Україні налічується близько 10,5 млн власників автомобілів, стосовно нововведень, які впроваджує влада з приводу автотранспорту, завжди виникає велика кількість дискусій щодо ефективності того чи іншого кроку держави, що стосується «автомобільного» життя.

Початок 2012 р. був досить багатим на законодавчі інновації, що торкнулися українських автовласників. Набрали чинності декілька як міжнародних, так і внутрішніх документів. Також з цікавими законодавчими ініціативами виступили ДАІ та Верховна Рада. Деякі з них вже добре відомі українським водіям, а деякі – є абсолютно новими. Тому потреба в їх аналізі є досить актуальною.

Для України стала актуальною міжнародна Конвенція про право, стосовно дорожньо-транспортних пригод, яка набрала чинності 4 січня. Документ було укладено 4 травня 1971 р. в рамках Гаазької конференції з міжнародного

приватного права. Згідно зі ст. 18 Конвенції, будь-яка держава, що не була представлена на XI сесії Гаазької конференції з міжнародного приватного права, але яка є членом Конвенції чи Організації Об'єднаних Націй, чи спеціалізованих установ цієї Організації, чи учасником Статуту Міжнародного суду, може приєднатися до Конвенції.

Для держав, які приєдналися, дана Конвенція встановлює загальні положення про право, що застосовується до цивільної не договірної відповідальності, яка виникає в результаті дорожньо-транспортних пригод.

На сьогодні Конвенція застосовується на територіях 21 держави світу, окрім України. Сторонами Конвенції є також Австрійська Республіка, Королівство Бельгія, Республіка Білорусь, Боснія і Герцеговина, Королівство Іспанія, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Велике Герцогство Люксембург, Республіка Македонія, Королівство Марокко, Королівство Нідерланди, Республіка Польща, Республіка Сербія, Словацька Республіка, Республіка Словенія, Французька Республіка, Республіка Хорватія, Чеська Республіка, Чорногорія, Швейцарська Конфедерація.

Приєднання України до Конвенції дасть можливість ефективно і однаково вирішувати питання відносно права, яке повинно застосовуватися до осіб та їх майна, що мають відношення або постраждали в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Конвенція також буде сприяти уникненню колізій при вирішенні питань з приводу застосування права.

Держави, що приєдналися до Конвенції, зобов'язалися визнавати, що правом, яке застосовується до ДТП, є внутрішнє право держави, в якій сталася пригода.

Дорожньо-транспортною пригодою Конвенція визначає пригоду за участю одного чи більше транспортних засобів, моторизованих чи ні, пов'язаних з рухом на дорогах загального використання, на територіях, відкритих для громадськості, чи на приватних територіях, до яких мають доступ визначені особи.

Конвенція визначає принципи і обсяг відповідальності та звільнення від відповідальності, яка виникає в результаті ДТП. Визначається право, що встановлює розмір відповідальності фізичних осіб за пошкодження майна. Конвенція також охоплює випадки визначення відповідальності, коли транспортний засіб не було зареєстровано, в декількох державах одночасно. Угодою визначаються межі застосування права. Крім того, Конвенція передбачає можливість безпосереднього звернення до страховика чи особи, що несе відповідальність.

За даними страхових фірм, в Україні щорічно відбувається близько 300 тис. дорожньо-транспортних пригод, і тепер усі вони будуть оформлятися за європейськими правилами. Чи буде таке нововведення ефективнішим за українську систему, покаже час. Але, безперечно, це є гарним кроком до впровадження європейських стандартів в життя українців.

Ще однією «автомобільною» новиною стало підписання Президентом України В. Януковичем Закону України № 4203-VI «Про внесення змін до ст. 8 Закону України «Про автомобільні дороги» щодо класифікації автомобільних доріг загального користування».

Згідно з Законом, автомобільні дороги загального користування поділяються на автомобільні дороги державного і місцевого значення. У свою чергу, автомобільні дороги державного значення поділяються на міжнародні, національні, регіональні і територіальні.

До міжнародних автомобільних доріг відносяться дороги, які сполучаються з міжнародними транспортними коридорами та/або входять до Європейської мережі основних, проміжних, сполучних автомобільних доріг та відгалужень, мають відповідну міжнародну індексацію та забезпечують міжнародні автомобільні перевезення.

До національних автомобільних доріг відносяться автомобільні дороги, суміщені з національними транспортними коридорами, які не належать до міжнародних автомобільних доріг, та автомобільні дороги, що з'єднують столицю України – місто Київ, адміністративний центр Автономної Республіки Крим, адміністративні центри областей, місто Севастополь між собою, великі промислові і культурні центри з міжнародними автомобільними дорогами.

До регіональних автомобільних доріг відносяться автомобільні дороги, що з'єднують дві чи більше областей, автомобільні дороги, що з'єднують основні міжнародні пункти пропуску через державний кордон, морські та авіаційні порти міжнародного значення, найважливіші об'єкти національної культурної спадщини, курортні зони з міжнародними та національними автомобільними дорогами.

До територіальних автомобільних доріг відносяться автомобільні дороги, що з'єднують адміністративні центри Республіки Крим і областей з адміністративними центрами районів, містами обласного значення, а також автомобільні дороги, що з'єднують з дорогами державного значення основні аеропорти, морські та річкові порти, залізничні вузли, об'єкти національної культурної спадщини та курортного природно-заповідного фонду, автомобільні пункти пропуску міжнародного і міждержавного значення через державний кордон.

Аналізуючи ініціативи МВС та Верховної Ради, про які мова піде далі, можна зробити висновок, що вони можуть викликати неоднозначну реакцію з боку водіїв.

Розпочати необхідно з того, що ще наприкінці минулого року Верховна Рада прийняла в першому читанні ряд законопроектів, за якими пропонується збільшити штрафи з деяких видів порушення Правил дорожнього руху. І існує велика імовірність того, що ці документи отримають статус законів вже найближчим часом.

Одним з таких документів є проект закону № 8747 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення правил руху через залізничні переїзди та перевезень пасажирів автомобільним транспортом», яким пропонується суттєво збільшити відповідальність водіїв за порушення правил руху через залізничні переїзди та правил перевезень пасажирів.

Цим законопроектом передбачається збільшити штрафи за порушення водіями правил руху через залізничні колії до 340–425 грн (сьогодні – 255–340 грн).

Більше того, планується ввести градацію рівня відповідальності залежно від категорії транспортних засобів: водіїв, що керують автобусами і транспортними засобами, що перевозять небезпечні вантажі, будуть карати набагато суворіше, ніж водіїв інших транспортних засобів, якщо на переїзд, коли рух через нього заборонено, виїде транспортний засіб, який перевозить пасажирів чи небезпечні вантажі, водія не штрафують, а одразу ж позбавляють права на користування транспортним засобом від одного до трьох років з оплатним вилученням транспортного засобу та без.

Також планується підвищити в 1,5 раза штрафи для водіїв громадського транспорту. Це штраф за перевезення пасажирів на маршрутах без відповідного договору на перевезення або без паспорту на маршрут та штраф за зберігання транспортного засобу, що перевозить пасажирів, поза встановленими місцями стоянки. Ще пропонується ввести новий вид відповідальності: перевезення пасажирів автобусами у нічний час (від 22:00 до 06:00), за винятком тих, що використовуються на маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень, а також пасажирських перевезень, що здійснюються автобусами, оснащеними технографами. За це порушення на водіїв чекає штраф від 850 до 1020 грн, а посадовим особам – від 1360 до 1700 грн. За повторне порушення протягом року водії матимуть заплатити 1360–1700 грн, а посадовим особам 1700–2040 грн.

Ще одним законопроектом пропонується збільшити штрафи за порушення правил паркування на смугах для руху громадського транспорту.

Ініціатором проекту закону «Про внесення змін до ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності водіїв транспортних засобів за порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів» виступило управління ДАІ МВС України, а розроблено його в рамках підготовки України до Євро-2012. Згідно з цим законопроектом пропонується підвищити штрафи за паркування на смузі громадського транспорту з 425–510 грн до 510–680 грн. Для цього вносяться відповідні зміни до ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Смути для руху громадського транспорту вже є на деяких вулицях Києва та Донецька. Їх запровадження передбачено вимогами до інфраструктури міст, що приймають Євро-2012.

Зараз ці законопроекти готуються на друге читання у Верховній Раді, і якщо вони пройдуть друге читання, то стануть законами, а тоді у водіїв значно побільшає проблем. Але не будемо забігати наперед.

Серед документів, які, скоріше за все, будуть сприйняті суспільством позитивно, можна виділити зареєстрований у Верховній Раді законопроект про уніфікацію штрафів за порушення правил дорожнього руху. Його підготували народні депутати – представник НУ – НС Ю. Кармазін та «бютівець» Ю. Ганущак. Вони пропонують скасувати верхню і нижню межі нарахування штрафів та застосовувати до порушників лише мінімальні санкції.

Наприклад, якщо в чинній редакції КоАП за перевищення швидкості більше ніж на 20 км/год передбачено штраф розміром 15–20 неоподатковуваних мінімумів (255–340 грн), то в законопроекті пропонується штрафувати в такому випадку на 255 грн.

Депутати також пропонують застосовувати санкцію у вигляді штрафу у розмірі 153 грн за невиконання водієм вимог працівника ДАІ про зупинку транспортного засобу. Зараз максимальним покаранням за таке порушення є позбавлення прав на термін від трьох до шести місяців.

На думку депутатів, це допоможе боротися з корупцією в ДАІ. Адже можливість підвищення розміру штрафу на власний розсуд працівника ДАІ призвело до того, що працівник ДАІ спочатку погрожує виписати максимальний штраф за правопорушення, а потім погоджується на меншу суму, а різницю кладе у свій карман. Разом з тим у Державтоінспекції вважають, що подібні послаблення призведуть до зростання ДТП.

Ну і нарешті, останньою новиною для автовласників стала заява голови Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем при МВС України генерала-майора міліції С. Будника. З його слів стало зрозуміло, що Правила дорожнього руху незабаром стануть законом. Вже найближчим часом нові ПДР України будуть введені в один законодавчий акт, що об'єднає усі законопроекти про дорожній рух. Тобто, правила дорожнього руху отримають більш високий статус – законодавчий.

Таке рішення було прийнято постановою Верховної Ради України, цей документ буде винесено на розгляд ВР вже найближчим часом.

Серед інновацій, які можуть з'явитися у нових ПДР України, можна виділити пропозиції щодо обов'язкового застосування ближнього світла фар в осінньо-зимовий період та світловідбиваючі флікери для пішоходів у темний час доби, визначення головної дороги при круговому русі на перехрестях з круговим рухом, а також зміна структури Правил і самої термінології.

Цікавою є також інформація про зниження митних ставок на імпорتنі автомобілі. З 23 січня 2012 р. діє Закон України № 4234-VI «Про внесення змін до Митного тарифу України», затвердженого Законом України «Про митний тариф України», та інші закони України щодо опису та ставок ввізного мита на деякі товари».

Серед іншого, Законом знижено ставки митних зборів на імпорتنі автомобілі об'ємом двигуна від 1500 куб. см до 3000 куб. см з 7 % до 6 % з 1 січня 2012 р., знижено ставки на транспортні засоби та морські човни.

Документом також відкореговані коди і описи по УКТЗЕД.

Одже, маємо цілу низку змін, які або вже вступили в дію, або найближчим часом будуть розглянуті депутатами, а значить, вони вже незабаром можуть бути прийняті. Частина з цих ініціатив є досить неприємною для українських автовласників і може принести їм багато незручностей. Але є й такі законопроекти, що повинні викликати позитивну реакцію, оскільки певні документи, наприклад законодавча ініціатива щодо уніфікації штрафів за порушення ПДР, суттєво зменшить штрафи і побори працівників ДАІ. Але чи стане хоч один з законопроектів законом покаже час.

РЕЗОНАНСНА СПРАВА

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, заввідділу НІОБ

ЕХтремальний контент: соціальні аспекти

Реакція на події навколо ЕХ.UA дає привід сьогодні впевнено говорити про те, що справа вийшла далеко за межі звички українців до безкоштовного контенту чи навіть «обвалу» офіційних сайтів. Власне, широко згадувана неспроможність держорганів відбити кібератаки видається не такою вже й катастрофічною, якщо враховувати світовий досвід, коли під хакерськими, чи, як в українському випадку, DDoS-атаками «лягали» сайти ФБР, Білого дому, Мінюсту США, Європарламенту.

Сьогодні уроки ЕХ.UA потребують глибшого осмислення – як суспільної, політичної, економічної і правової проблеми. До речі, у США бурхливо розвивається нейросоціологія – наука про соціальні мережі, в Україні ж у цьому напрямі робиться лише перші кроки.

Отже, висновок перший: в Україні існує спільнота людей – освічених, технічно «підкованих», загалом – молодих і потенційно соціально активних, які, попри все, обирають Інтернет як віртуальну територію «внутрішньої еміграції».

У них свої правила, мотиви поведінки, ментальність, політичні та культурні уподобання і симпатії, утім, як і образи ворогів.

Більш ніж показові в цьому контексті слова політичного експерта К. Матвієнка: «Ми бачимо, де справжня інформація, де живе життя і де імітація – у реалі відбувається імітація, а у віртуальному світі відбувається реальне життя». Як пише «Дзеркало тижня», «мовчання цієї групи людей сприймалося як пасивність, а насправді воно було поблажливою зневагою, яка миттєво перетворилася на справжній бунт. Це молоді люди, які мають в активі чудове знання іноземних і комп'ютерних мов не як додатковий бонус, а просто “по факту”. І, на їхню думку, на них раптово напали якісь напівдикі “кровосісі” з кам'яними сокирами свого безглузлого законодавства. Стара теза “спалити пана й тікати на Січ” реінкарнувалася в скоординовані атаки на “панські” сайти й ховання айпі-адрес через анонімайзери та інші веселі примочки».

Показово, що основним місцем консолідації «хакерів» стала молодіжна соцмережа «ВКонтакте», значно менше їх було на більш «зрілому» «Facebook» і мало на дорослих «Однокласниках». Саме підлітки і молодь показали владі, що здатні до протестів.

Можна згадати молодіжні бунти 60-х років минулого століття – у Франції в 1968 р. студенти ледь не спалили Париж лише тому, що влада дозволила поліції зайти на територію студентського містечка Сорбонни.

Сьогодні звичайний міський інтернет-користувач добровільно є учасником щонайменше двох-трьох спільнот, але при цьому не є і ніколи не був учасником жодного політичного руху або партії. Але досвід показує, що за форс-мажорних обставин саме ці спільноти стають головними джерелами інформації і допомагають людям об'єднувати зусилля і переходити до дій в офлайн, тобто здійснювати вчинки в реальному світі.

Політолог Т. Возняк вбачає в цій історії ще кілька ключових моментів, зокрема, актуалізацію протиставлення влада-народ. «Те, з якою радістю та ентузіазмом взялися ламати ці державні інституції, тобто їх тлумачили як інструменти репресій, свідчить про абсолютний і остаточний розкол між правлячою верхівкою і народом», – каже політолог. Керівник Школи політичної психології Г. Балашов підкреслює: під гаслом захисту авторських прав держава проявила себе «як ворог свого народу».

Про існування й масштаби нової, хоч і не структурованої, можливо навіть не оформленої, але за необхідності – організованої спільноти, очевидно, не здогадувалися ні влада, ні опозиція. Наголосимо, неприємний сюрприз у вигляді явно неочікуваного опору отримали не лише державні органи. «Партія on line», як її вже назвали деякі оглядачі, протиставляє себе й опозиції, що – давайте називати речі своїми іменами – всього лише зворотна сторона владної медалі, і живе вона, як і весь вітчизняний політикум, за моделями ХХ ст. Зверніть увагу, – за підрахунками експертів, до групи «Свободу ЕХ.УА» у

соцмережах за кілька днів приєдналося понад 40 тис. користувачів – утричі більше, ніж має прихильників, наприклад, сторінка Ю. Тимошенко.

Попри неприйняття політиків априорі, ця нова спільнота однозначно опозиційна. Поки – опозиційна пасивно, принаймні доти, доки влада не вторгається на територію, яку вона вважає своєю. Збурення навколо ЕХ.УА демонструє незадіяний до останнього часу, але істотний протестний потенціал. Логічно очікувати спроб його політизації з наступним використанням. Наразі такі спроби політиків можна назвати досить безпомічними. Проте це – ще одна ознака майбутніх політичних змін, можливо, – глобального масштабу.

Інший аспект глобальної боротьби, активізований для України закриттям ЕХ.УА – протистояння між мегакорпораціями з їх запеклою боротьбою за мега ж прибутки, та прибічниками вільного поширення інформації. Перші активно лобіюють, м'яко кажучи, суперечливі закони та міжнародні угоди. З іншого боку, наразі, розбудовується і поширюється теоретичне обґрунтування руху, спрямованого проти копірайту. Для України світова боротьба з неліцензійним контентом має й інший бік – нині доводиться говорити про новий вид глобальної нерівності – цифрову, а відтак і про інформаційний колоніалізм ХХІ ст. Не виключено, що збурення на захист ЕХ.УА було зумовлене ще й відчуттям, що нас, всю країну, світові гравці відтискають у таку собі інформаційну резервацію. Хіба не очевидно, що поза файлообмінниками ми не матимемо повноцінної можливості не лише для дозвілля, а й для розвитку (підручників, книг, навчальних програм, кінодокументалістики і багато іншого) – в Україні просто не існує адекватної альтернативи як за ціною, так і за наповненням. Ця теза легітимізована навіть виступом омбудсмана Н. Карпачової, яка заявила, що файлообмінник ЕХ.УА для більшості громадян є єдиною формою доступу до культурних надбань людства: «аж ніяк не ставлячи під сумнів необхідність захисту авторського права, хочу зазначити, що в умовах поширеної бідності такий ресурс для сотень тисяч громадян залишається чи не єдиною формою доступу до культурних надбань людства».

«Державі потрібно було викупити ЕХ.УА і подарувати своїм громадянам з метою освіти населення, залучення в сучасний електронний світ, прилучення до світової культури. Держава повинна сприяти появі в злиденній країні подібних вільних ресурсів. Але мозок держави у вигляді уряду вже практично не функціонує і не в змозі зрозуміти сучасні тенденції! І це серйозний удар по інформаційній насиченості мізків власного народу» – написав експерт у власному блозі на сайті From-UA Г. Балашов.

Більше того, коли мова йде про український контент, можна говорити про «резервацію в резервації». Так, український письменник О. Сливинський у своєму блозі на сайті «Української правди» пише: «Піратський файлообмінник стає формою культурної самоорганізації. На жодному іншому інтернет-ресурсі не було такої кількості зісканованих рідкісних українських видань і практично ніде не доступної української кінодокументалістики 60–80-х років. Держава,

жодна її установа, досі не зробила того, що зробили анонімні користувачі. І не зробить ще, швидше за все, багато років. Поки всі ці матеріали поступово не згниють в архівах і сховищах, так і не потрапивши в публічний доступ». На це ж вказує і «Дзеркало тижня»: «На сервісі створився унікальний україномовний контент. Музичний і літературний, зокрема, не тільки дубляж фільмів. Спроба ліквідувати сервіс – це спроба обмежити поширення української культури. І тут зацікавлених осіб немає потреби якось довго вираховувати, теж усі на поверхні. Українська інтелігенція не злопам'ятна, вона це все запише й забуде».

Як бачимо, хоча справа EX.UA хоча б на найближчий час вирішилася – файлообмінник відновив роботу – запитань вона залишає більше, ніж відповідей.

***

Ситуація навколо закриття найбільшого українського файлообмінника EX.UA викликала чималий суспільний резонанс, що не в останню чергу пов'язано з низкою подібних ситуацій у світі, зокрема в США та Європі, де у відповідь на закриття файлообмінників надійшли кібератаки хакерів з групи Anonymous, яка отримала широку популярність наприкінці 2010 р. Її учасники організували серію DDoS-атак на сайти компаній і організацій, що протидіяли діяльності ресурсу WikiLeaks. Серед атакованих виявилися сайти PayPal, Visa і MasterCard. Мішенями угруповання, яке пізніше злилася з хакерами з групи LulzSec, стали також сайти компаній Sony, Nintendo, PBS, сайт Сенату США, урядові сайти Бразилії, Мексики, Італії та інші ресурси. Сьогодні кіберпротести відбуваються проти ухвалення АСТА (англ. Anti-Counterfeiting Trade Agreement) – торговельної угоди по боротьбі з контрафакцією, і законопроекту SOPA (англ. Online Piracy Act).

На сьогодні АСТА підписана країнами Заходу (США, Канадою, Євросоюзом, Австралією, Новою Зеландією) і деякими азійськими країнами, зокрема Південною Кореєю. Угода дозволить митникам перевіряти ноутбуки, MP3-плеєри і мобільні телефони на предмет незаконно викачаних або скопійованих медіа та інших файлів. У разі їх виявлення носій може бути конфіскований або знищений, а його власник буде зобов'язаний виплатити штраф.

У законопроекті SOPA передбачено такі заходи покарання для порушників авторських прав, як позасудове закриття інтернет-ресурсу з вільним обміном контентом або до тюремний термін до п'яти років для винних у несанкціонованому потоковому віщанні або іншому поширенні контенту.

В Україні протестні акції проти закриття ресурсу EX.UA, вилилися в блокування сайтів органів державної влади, що примусило вкотре замислитися над питанням інформаційної безпеки.

А. Нестерко, президент Ассоциации интернет-медиа: «Атака на государственные сайты – подтверждение того, что власть решает проблему не с той стороны. Конечно, рано или поздно Украине придется браться за борьбу с пиратством. Но для этого, сначала, нужно реформировать всю систему так, чтобы закрытие сайта с нелегальным контентом перекрывало проблему раз и навсегда. У нас же сейчас будет все наоборот – расплодятся точки с пиратскими дисками на Петровке (на этом рынке кормится немало представителей различных структур, закрывающих за вознаграждение глаза на торговлю контрафактом), появятся другие сайты, которые будут дублировать друг друга, и закрыть их уже будет невозможно – они будут специально плодиться в геометрической прогрессии.

...Нельзя не рассматривать и возможность того, что проблема закрытия ЕХ.УА лежит совсем не в плоскости нелегального контента, и это всего лишь официальная версия. Возможно, там был размещен какой-либо компромат, который “сверху” немедленно приказали убрать, а выполнение этого приказа, как обычно, было сделано с помощью топора. Хотя это лишь версия».

Р. Бортник, политический эксперт: Для решения проблемы необходимо искать компромиссные варианты. Но также понятно и то, что в отношении ЕХ.УА применяется избирательный подход. «Безусловно, у нас существует много сайтов, которые наполнены контентом без авторских лицензий. Но почему закрывается только ЕХ.УА – вот здесь возникает вопрос. Мне кажется, в данной ситуации есть какой-то политический подтекст или какое-то экономическое содержание. Возможно, был какой-то заказ именно на этот сайт. Если мы так боремся с пиратством, то органы государственной власти должны прийти ко всем владельцам таких сайтов, а не к самому большому и не самому прибыльному в украинском сегменте».

О. Руденко, вице-президент Ассоциации интернет-медиа: «...Это начало некоего процесса в Интернете, в цифровых технологиях, когда на сегодняшний день и общественность, и регулирующие, и контролирующие органы, и владельцы авторских прав, крупных корпораций, очевидно, будут это активно обсуждать и будет происходить в целом некоторое переформатирование каких-то взаимоотношений: хозяйственных, юридических. Безусловно, я считаю, что с пиратским контентом нужно бороться. Но если делать резкие движения, то все видят, к чему это приводит».

Г. Балашов, руководитель Школы политической психологии в собственном блоге на сайте From-UA написал: «Государству нужно было выкупить ЕХ.УА и подарить своим гражданам с целью образования населения, вовлечения в современный электронный мир, приобщения к мировой культуре. Государство должно способствовать появлению в нищей стране подобных свободных ресурсов. Но мозг государства в виде правительства уже практически не функционирует и не в состоянии понять современные тенденции! И это

серьезный удар по информационной насыщенности мозгов собственного народа».

Е. Филindaш, директор Украинского центра социальной аналитики прокомментировал ситуацию с закрытием EX.UA в своем блоге на сайте «Української правди». Суть истории с EX.UA, по его мнению, сводится к конфликту между интернет-пользователями, желающими беспрепятственно обмениваться и скачивать видео, музыку и другой контент, и медиа-корпорациями и их собственниками, которые хотят на этом самом контенте делать деньги.

«...При этом корпорации, будучи не в состоянии справиться со свободным обменом контентом в Интернете другими методами, активно используют для борьбы со свободой Интернета государственные репрессивные машины.

...Игнорирование мнения большинства своих сограждан по вопросам свободы интернет-пространства, демонстрируемое как властями “демократического” Запада, так и разными украинскими правительствами – от “оранжевых” (если кто забыл, то напомню, что в 2008 г. при “демократических” Президенте Ю. Ющенко, Премьере Ю. Тимошенко и министре МВД Луценко МВД закрыло самую популярную на то время файлообменную сеть Украины infostore.org) до «регионалов», зависит не от страны, названий партий или фамилий политиков, стоящих у власти и проводящих эту политику.

Тут все проще: бизнес есть бизнес, и ничего личного. Так как больше трех четвертей, если не больше, на мировом медиа-рынке и рынке программного обеспечения принадлежит западным корпорациям, то и инициатива загнать интернет-пространство во всем мире в рынок (естественно, “свободный”: нет денег – свободен, на выход) по своим правилам, где за каждый клик придется платить, то и волна наступления на свободу интернета идет с Запада, накрывая попутно и нас.

Что, естественно, никак наши власти не оправдывает: просто отечественные олигархи делают деньги в основном в других сферах – и уж там, как все мы знаем, они разворачиваются по полной программе.

Миллиардные прибыли, получаемые крупными корпорациями, для хозяев этих корпораций несравненно важнее, чем право миллиардов людей по всему миру на свободу получения и обмена информацией. А значит, они оказываются важнее и для зависящих от крупного бизнеса политиков и властей везде, где господствует неолиберальная модель с приматом интересов бизнеса над интересами большинства общества.

Сейчас в таком положении – подавляющее большинство стран мира, включая так любимый нашими доморощенными либералами Запад, где бизнес-магнаты точно так же, как в Украине или других странах «третьего мира» (к которому мы, увы, уже тоже относимся по большинству параметров), или лично входят во власть (примеры Берлускони, клана Бушей и многих других), или напрямую на нее влияют.

История с ЕХ.УА – лишь один эпизод из большой войны большого капитала против не подконтрольного этому капиталу распространения информации в Интернете. А это, в свою очередь, проявление многолетней войны двух прямо противоположных тенденций.

Тенденции к капитализации всего и вся, попытки превратить все, что только возможно, в товар и содрать с этого товара побольше прибыли. И тенденции к социализации – попытке обеспечить всему обществу, а не только отдельным платежеспособным его представителям, доступ к полноценной достойной жизни. Важной и уже неотъемлемой для многих частью которой в современном мире является и свобода обменом информации в Интернете...»

Д. Шурхало, журналіст радіо «Свобода», висловив свою думку на сайті радіостанції: «Уже давно стало зрозуміло, що акція протесту, для того, щоб бути успішною, повинна мати інтернет-підтримку. Ситуація довкола популярного файлообмінника показала, що протест може бути вдалим, навіть не виходячи з онлайну в реальний світ. Тим, хто прагне змінити ситуацію в країні на краще, потрібно подумати над ефективною реалізацією цього протестного потенціалу.

Міліція під приводом боротьби з порушенням авторських прав закрила файлообмінник... У відповідь обурені юзери (навіть чи у цьому випадку треба говорити про зловісних хакерів) “поклали” сайт МВС. Відтак настала черга офіційного інтернет-представництва Президента та інших державних і владних ресурсів.

Показово, що такого вияву обурення не було, коли, наприклад, “закрили” Ю. Тимошенко. Інша справа, як виявилось, популярний файлообмінник.

Після кібератак на владні інтернет-ресурси міліція змушена була розблокувати файлообмінник. Найбільшу репресивну структуру, яка має спеціальний підрозділ для боротьби з кіберзлочинністю, перемогли кілька тисяч людей, які навіть не виходили з помешкань. За приблизними підрахунками, перемогу над українською владою та репресивними структурами в інтернеті здобули 2–3 тис. людей. Вихід на вулицю такої кількості осіб влада навчилася нейтралізувати та ігнорувати.

Між іншим, заклики президентського прес-секретаря, що мовляв, немає чого обурюватися на сайті Президента, бо це не за адресою, не переконливі. Це раніше в подібній проблемі Прем’єр Ю. Тимошенко могла звинуватити Президента

В. Ющенка і навпаки. Тепер у нас за все (а надто за діяльність чи бездіяльність правоохоронців) відповідальна єдина людина – Президент В. Янукович.

Інтернет виявився чи не єдиною територією, де суспільство може спілкуватися з владою на рівних, навіть більше – ефективно протидіяти владі, дати їй відсіч. Влада ж змушена рахуватися з настроями співвітчизників не у переддень виборів. Діюча влада, попри надування щік, укотре показала, що відступає перед організованим протестом.

...Разом з тим було б неправильно трактувати ситуацію довкола лише в ключі перемоги суспільства над репресивною владою. Тут цілий ряд проблем, одна з яких – неспроможність держави відбити навіть непрофесійні кібератаки. І це при тому що міліція та спецслужби мають відповідні підрозділи.

Ще одна серйозна проблема має громадянський характер: у країні відбуваються значно серйозніші неподобства, ніж закриття файлообмінника з розважальним контентом, проте через це не стається збурень.

Проте опозиція майже нічого не робить, щоб актуалізувати будь-що, крім власних проблем і боротьби за владу. Зрештою, навіть цього вона не може належним чином організувати. Наметове містечко прихильників Ю. Тимошенко під Печерським судом у центрі столиці виглядає як уособлення неефективного протесту.

Якщо, скажімо, вулична активність істотно “затихає” через несприятливі погодні умови, то інтернет-активність, навпаки, зростає. І випадок тут дуже показовий. Адже на момент закриття файлообмінника багато школярів та студентів залишилися вдома через морози: захотіли подивитися кіно, аж тут міліція (на свою голову) приготувала їм такий “сюрприз”... Мабуть, якби щось подібне сталося влітку, то активність інтернет-користувачів була б значно меншою.

Успіх помаранчевого “майдану” був зумовлений, зокрема, тим, що опозиція (навіть в умовах цензури) адекватніше комунікувала із суспільством, ніж влада. Нині політикам уже час зрозуміти, що в багатьох співвітчизників уже оскома на вподобані ними телевізійні ток-шоу. Щодо Інтернету, то багато хто вже навчився розрізняти проплачені коментарі до онлайн-публікацій.

Для тих, хто бажає змінити ситуацію в країні, важливо навчитися робити актуальними для інтернет-спільноти важливі соціально-політичні питання. Скажімо, якби подібне збурення сталося в мережі через убивство в Шевченківському РВВС студента І. Індила, то винні в його смерті вже не гуляли б на свободі, а інші свавільники в погонах зайвий раз би подумали, перш ніж вдаватися до протиправних дій.

Майже непоміченим залишився минулорічний корупційний скандал, коли Мінпаливенерго закупило із маржею у 150 млн дол. США бурову установку. Не дивно, що на це не звернула уваги опозиція, бо ті ж самі підставні фірми були задіяні й за попередньої влади. Та за умов, коли політична опозиція не виконує деякі свої функції, потрібно, щоб це робили ті, хто прагне змін у житті, а не лише змін “поганої” влади на “хорошу”.

Між іншим, з’явилася інформація, що причетні ті самі підставні структури, що й до історії із закупівлею бурової платформи. Тож чи не час пояснити, що значна кількість українських проблем мають спільне походження? І що в той чи інший спосіб це стосується кожного?

Дуже важливо, щоб подібні речі ставали актуальними для широкого інтернет-загалу. Потрібен також ефективний спосіб висловлення кібернезгоди з подібними безчинствами».

***

Юристы подчеркивают, что ситуация вокруг закрытия ex.ua остро проявила неготовность украинского законодательства к спорам относительно объектов интеллектуальной собственности в Интернете. Юридическая компания «Юскутум», которая представляет интересы портала, на своем сайте разместила правовую позицию по делу EX.ua.

О блокировке ресурса

Постановление против ex.ua было вынесено с нарушением норм действующего законодательства. Так как правоотношения в сфере делегирования доменных имен регламентируются документом «Правила домена.ua». Указанные Правила не предусматривают положений, которые бы регламентировали процедуру запрещения использования домена по постановлению следователя. Более того, Правила содержат четкую формулировку, что вопросы об использовании домена относятся к категории доменных споров и должны решаться в судебном порядке.

Указанное в постановлении следователя требование запрета на использование домена является необоснованным, вынесенным с нарушением базовых принципов деятельности органов внутренних дел, предусмотренных ст. 3 Закона Украины «О милиции», где указано, что деятельность милиции строится на принципах законности, гуманизма, уважения к личности, социальной справедливости. Стоит также отметить, что Организация Объединенных Наций признала право на доступ в Интернет одним из неотъемлемых прав человека. Согласно документу, принятому ООН, распространение информации в сети должно быть максимально свободным, ограничиваясь лишь теми ситуациями, когда оно может привести к нарушению чьих-либо прав. Как отмечалось выше, выбранный способ защиты нарушенных прав не является единственным и приводит к массовому нарушению прав других лиц.

Согласно ч. 1 ст. 34 Конституции Украины каждый имеет право свободно собирать, хранить, использовать и распространять информацию устно, письменно или другим способом – на свой выбор. Согласно ч. 1 ст. 5 Закона «Об информации» одним из основных принципов информационных отношений являются доступность информации и свобода ее обмена. Ресурс, вроде www.ex.ua, является средством обмена информацией, а блокирование его работы исключительно на основании постановления следователя в рамках досудебного следствия, при условии, когда факт правонарушения не доказано, является существенным ограничением права на обмен информацией.

Если принять тот факт, что блокировка ресурса в рамках следствия, без разбирательств, без суда, законна, то завтра будет возможно без труда закрыть любой сайт, любой информационный ресурс, интернет-СМИ.

Данная ситуация остро проявила неготовность украинского законодательства к спорам относительно объектов интеллектуальной собственности в среде Интернет. Однако фраза о букве закона и духе закона существует не зря. И в условиях правовой неопределенности следует исходить из сообразности следственных действий цели следствия и правах других граждан.

О преследовании пользователей ex.ua

На сегодняшний день дело ведется в отношении пяти лиц, разместивших конкретные файлы под конкретными учетными записями.

Относительно подсчета ущерба

Пока полностью не будет восстановлен правовой статус ресурса ex.ua, оценить и установить конкретный объем ущерба невозможно. Но хотим сакцентировать внимание на том, что ущерб, причиненный гражданам Украины вследствие блокировки деятельности ресурса и их доступа к собственным файлам, которые не имеют признаков контрафактной продукции, может быть значительно выше, чем ущерб, причиненный неправомерным распространением компьютерных программ, которое стало основанием для возбуждения уголовного дела.

Относительно борьбы с пиратством

Попытка представить блокировку или преследование ресурса как борьбу с пиратством не должна восприниматься всерьез.

Ресурс используется легально, как инструмент, который пользователи могут использовать как угодно. У ресурса правило едино для всех: правообладатель обращается и контент удаляется.

Правовая позиция такова, что ресурс не должен нести ответственность за пиратский контент, размещенный пользователями. Администрация априори не может и не должна отслеживать и устанавливать факт размещения контрафактного контента, так как не имеет полномочий принимать решения касательно легальности размещенных файлов.

Дело было возбуждено по факту, и не ясно, почему, для того, чтобы установить и отследить пять учетных записей, нужно было изымать такое количество серверов. Масштабные действия следствия абсолютно не соответствовали поставленной задаче, поэтому и считаем их неправомерными. Мы за то, чтобы вся ситуация была возвращена в правовое поле (*Правовая позиция Юридической компании «Юскутум» по делу ex.ua // Юридическая компания «Юскутум» (<http://juscutum.com/press/item/49/rus>)*).

НОВИНИ ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Верховная Рада приняла в первом чтении новую редакцию Уголовно-процессуального кодекса (УПК), внесенную Президентом В. Януковичем.

За принятие в первом чтении законопроекта № 9700 проголосовало 253 депутатов при 226 минимально необходимых.

Проект нового УПК призван усовершенствовать правовое регулирование в сфере уголовного судопроизводства, привнести в него европейские ценности и принципы.

В частности, он предусматривает уравнивание в правах сторон уголовного процесса в первую очередь путем предоставления им равных прав в предоставлении доказательств в суде. То есть в случае принятия проекта в целом следователь и прокурор фактически будут лишены монопольного права на подачу доказательств в суде.

Кроме того, новый УПК содержит нормы, направленные на сохранение человеческого достоинства лиц, принимающих участие в уголовном процессе. С этой целью предлагается заменить практику нахождения в суде подсудимых, которые взяты под стражу, в клетках из металлических прутьев, на нахождение подсудимых в помещении отделенном от основной части зала судебных заседаний ограждением из стекла.

Также предлагается повысить уровень защиты и других участников процесса – потерпевших, путем расширения их процессуальных прав.

Документом предусмотрено понятие следственного судьи, который будет контролировать процесс расследования уголовного дела.

Законопроект также предлагает усовершенствовать систему мер пресечения, которые избираются в отношении подозреваемых в рамках расследования уголовного дела. В этом направлении предложения законопроекта сводятся к тому, чтобы ограничить количество случаев, когда мерой пресечения избирается арест.

Помимо этого, проект закона предлагает ликвидировать возможность направления судом дела на дополнительное расследование.

Документ предусматривает процедуру примирения сторон, согласно которой обвиняемый может примириться с потерпевшим, если он признал свою вину, раскаялся, возместил материальный и моральный ущерб.

В то же время предусматривается переходной пятилетний период, во время которого за Генпрокуратурой будет оставаться право вести досудебное следствие, но лишь по делам, фигурантами которых являются высокопоставленные должностные лица, работники правоохранительных органов и судьи ***(ВР приняла за основу новый УПК // TopMedia***

(http://topmedia.com.ua/news/show/2012-02-09/22975_vr-prinyala-za-osnovu-novuj-upk). – 2012. – 9.02).

***

Новый законопроект № 10 036 о введении в Украине биометрических паспортов зарегистрирован в парламенте. Главным отличием от предыдущего варианта стал отказ от использования чипа с биометрическими данными в трех типах документов: социальном и пенсионном удостоверениях, а также удостоверении инвалида.

Примечательно, что при этом в законопроекте не упоминаются дипломатические и служебные паспорта. Еще одно изменение касается стандартов Международной организации гражданской авиации. Их предлагается применять только к документам, предназначенным для выезда за границу.

Ранее депутаты намеревались сделать эти стандарты обязательными для всех выпускаемых в Украине удостоверений личности, вплоть до карточек застрахованных лиц.

Авторами законопроекта являются депутаты от Партии регионов В. Коновалюк, И. Бережная и В. Мойсик от блока «Наша Украина – Народная самооборона». Они были соавторами ряда законопроектов о выпуске защищенных документов, включая бланки заграничных паспортов на базе консорциума «ЕДАПС».

Напомним, в начале октября 2011 г. парламент принял закон о введении биометрических паспортов, который ветировал Президент В. Янукович. По мнению главы государства, принятый закон нарушал международные стандарты по невмешательству в личную и семейную жизнь и не обеспечивает безопасность граждан.

Вместе с тем анализ нового законопроекта показывает, что он в значительной степени повторяет текст ранее ветированного закона, подчеркивает издание. Также отмечается, что принятие закона о биометрических паспортах является первым требованием Евросоюза для введения безвизового режима с Украиной (*МинПром – информация бизнес-класса* (<http://minprom.ua>). – 2012. – 14.02).

***

В Верховной Раде зарегистрирован законопроект депутатов от Коммунистической партии П. Симоненко, Е. Царькова, А. Александровской и Е. Мармазова, которым они предлагают ввести государственную монополию на производство спирта, алкогольной продукции и табачных изделий. Проект закона был зарегистрирован 10 февраля.

Согласно пояснительной записке, введение государственной монополии на такую продукцию является эффективным инструментом регулирования, способным уменьшить негативное влияние этой продукции на жизнь, здоровье и благополучие человека.

Принятие данного законопроекта, по мнению депутатов, обусловлено необходимостью урегулирования производства и реализации спирта, алкогольной продукции и табачных изделий, необходимостью усиления борьбы с их незаконным производством и оборотом, а также уменьшения и ограничения потребления гражданами Украины алкоголя и табака.

К продукции, на которую распространяется госмонополия, предлагается отнести спирт этиловый, коньячный и плодовый, спирт этиловый ректифицированный виноградный, спирт этиловый ректифицированный плодовый, спирт-сырец виноградный, спирт-сырец плодовый, алкогольные напитки и табачные изделия.

При этом планируется, что действие закона не распространяется на розничную торговлю столовыми винами, производство и торговлю пивом, кроме случаев, предусмотренных законом, а также на производство виноградных и плодово-ягодных наливок и настоек, изготовленных гражданами в домашних условиях для собственного потребления.

Предполагается, что результатом введения госмонополии на производство и реализацию спирта станет создание перечня предприятий по производству и реализации спирта, алкогольной продукции и табачных изделий, установка запрета на производство и реализацию спирта, алкогольной продукции и табачных изделий негосударственными предприятиями, отмена лицензий, ранее выданных субъектам предпринимательской деятельности.

Напомним, Министерство аграрной политики и продовольствия хочет выжимать из спиртзаводов в 2,5 раза больше спирта (*Левый берег (<http://lb.ua>). – 2012. – 13.02*).

***

9 февраля Верховная Рада Украины приняла Закон «О внесении изменений в Закон Украины “О телевидении и радиовещании”» (о регулировании трансляции программ и передач с платными интерактивными конкурсами).

Законом, в частности, запрещается трансляция программ и передач с интерактивными конкурсами (играми, викторинами), условия которых прямо или косвенно предусматривают платное приобретение лицом статуса ее участника и/или в которых телезрителям и радиослушателям с целью получения выигрыша в денежной или имущественной форме за личную победу предлагается обратиться к телерадиоорганизации любым способом (осуществить телефонный звонок, отправить смс-сообщение и т. д.), что предусматривает взыскание средств за соединение и / или телефонный разговор

по цене, не соответствующей выбранному абонентом тарифному плану, или получение дополнительной услуги оператора телекоммуникаций, не включенной в перечень услуг, предусмотренных договором (тарифным планом).

Депутаты постановили, что этот запрет не распространяется на:

– каналы с ограниченным доступом (каналы вещания, на которых посредством использования кодировочных устройств и/или программного обеспечения ограничено свободный доступ абонентов к просмотру определенных телепрограмм таким образом, чтобы прием сигнала стал невозможным без декодера);

– трансляцию программ и/или передач по проведению розыгрышей лотерей;

– трансляцию программ и/или передач по проведению творческих конкурсов, спортивных соревнований, несмотря на то, предусматривается или не предусматривается их условиями денежный или имущественный выигрыш;

– трансляцию программ и/или передач по проведению розыгрышей на бесплатной основе с рекламированием (популяризацией) отдельного товара, услуги, торговой марки, знаков для товаров и услуг, наименования или направлений деятельности субъектов хозяйствования, коммерческой программы с выдачей выигрышей в денежной или имущественной форме;

– трансляцию программ и/или передач по проведению конкурсов (игр, викторин), условия которых предусматривают бесплатное приобретение лицом статуса ее участника и получение участником, который выявил лучшие личные знания и умения, выигрышей в денежной или имущественной форме за личную победу;

– трансляцию программ и / или передач по проведению розыгрышей на бесплатной основе для развлекательных, благотворительных или познавательных целей (*В Украине введен запрет на трансляцию программ и передач с платными интерактивными конкурсами // ОстроВ (<http://www.ostro.org/news/article-349400>). – 2012. – 9.02).*

***

Верховная Рада запретила закрывать учреждения культуры в сельской местности. Проект постановления о введении моратория на закрытие государственных и коммунальных учреждений культуры в сельской местности поддержали 382 народных депутата. Согласно постановлению, вводится мораторий на закрытие учреждений культуры в сельской местности до конца 2017 г.

Кроме того, парламент поручил Кабинету Министров проанализировать ситуацию относительно функционирования государственных и коммунальных учреждений культуры в сельской местности и принять меры по прекращению их необоснованного закрытия. Также правительство должно принять безотлагательные меры относительно изменения условий финансирования учреждений культуры в сельской местности (*Верховная Рада запретила*

закривать сельские клубы // TopMedia (http://topmedia.com.ua/news/show/2012-02-08/22915_verhovnaya-rada-zapretila-zakryvat-selskie-kluby). – 2012. – 8.02).

***

Законопроектом (реєстр. № 8588) пропонується встановити однаковий шлюбний вік для чоловіків і жінок на рівні 18 років, а також визначити, що за рішенням суду може бути надано право на шлюб особі, яка досягла 16-ти років, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам.

На думку членів Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, положення законопроекту відповідають Заключним рекомендаціям Комітету з прав дитини Організації Об'єднаних Націй (п. 25) від 28 січня 2011 р., наданим за результатами розгляду третьої та четвертої періодичних доповідей України про вжиття заходів щодо закріплення визнаних у Конвенції про права дитини прав. Під час обговорення зазначалося також, що Комітет з прав дитини ООН вважає дискримінаційною норму чинного законодавства щодо різниці в мінімальному шлюбному віці, яка встановлена чинним законодавством України на рівні: для чоловіків – 18 років, для жінок – 17 років (*Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму рекомендує Верховній Раді України прийняти у другому читанні та в цілому законопроект про внесення змін до Сімейного кодексу України (щодо підвищення рівня мінімального шлюбного віку) // Офіційний веб-сайт ВРУ (http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/publish/article/news_left?art_id=297964&cat_id=37486). – 2012. – 9.02).*

***

Верховна Рада скасувала Закон «Про документи, що засвідчують особу і підтверджують громадянство України», яким передбачається впровадження документів, що засвідчують особу й громадянство України та містять біометричні дані.

За пропозицію Президента В. Януковича щодо скасування закону проголосувало 304 депутатів при мінімально необхідних 226.

В. Янукович вважає, що Закон несе ризики порушень конституційних прав громадян, порушує взяті Україною міжнародні зобов'язання, не забезпечує безпеку громадян і загрожує істотному й необґрунтованому збільшенню бюджетних витрат.

Упровадження біометричних паспортів є зобов'язанням України, яке прийнято в рамках плану дій щодо введення безвізового режиму з Європейським Союзом.

Кабінет Міністрів має намір розробити новий законопроект (*Українцям не потрібно міняти паспорти на біометричні // 20 хвилин (<http://20minut.ua/Новости-Житомира/news/Українцям-не-потрібно-мінати-паспорти-на-біометричні--10218427.html>). – 2012. – 10.02).*

***

Верховная Рада приняла в первом чтении поданный Президентом Украины проект закона о внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины (по системе программных документов).

Законопроектом предусматривается усиление роли ежегодного послания Президента к Верховной Раде о внутреннем и внешнем положении Украины. В частности, предлагается на его основе: разрабатывать ежегодный проект Основных направлений бюджетной политики; составлять прогноз Государственного бюджета на следующие за плановым два бюджетных периода; издавать акты центральных и местных органов исполнительной власти; составлять проекты местных бюджетов.

«Сегодня политическая ответственность за состояние дел в стране возлагается на главу государства, но надлежащих инструментов для реализации политического курса у него не было», – отметил представитель Президента в Верховной Раде Ю. Мирошниченко.

Представитель главы государства в парламенте сообщил, что принятие этого закона позволит повысить эффективность управления государственными финансами, усилить стратегическую составляющую в процессе бюджетного планирования, ускорить проведение реформ.

«Принятие указанного закона создаст законодательные механизмы для консолидации усилий всех органов власти вокруг реализации курса реформ Президента Украины», – сказал Ю. Мирошниченко (***Верховная Рада приняла закон, который создаст механизмы для консолидации всех органов власти вокруг реализации курса реформ // КИД (http://zadonbass.org/news/politics_other/message_44931). – 2012. – 11.02).***

ВІДГУКИ

Новий Кримінально-процесуальний кодекс

Верховна Рада України прийняла в першому читанні проект Кримінально-процесуального кодексу. Під час голосування проект не був підтриманий представниками БЮТ і депутатами від Української комуністичної партії. Новий КПК підтримали депутати від «Партії регіонів», фракції «Народної партії», від групи «Реформи заради майбутнього», 16 позафракційних депутатів та депутати фракції

НУ – НС. Після прийняття документа за основу, його обговорення продовжиться в комітетах, депутати будуть вносити в документ поправки та пропозиції щодо внесення змін у законопроект.

Наразі активного обговорення зазнав як безпосередньо текст нової редакції кодексу, так і політичний аспект його прийняття.

В. Лук'янов (Партія регіонів): «...Новий УПК України був схвалений ПАРЄ, а опозиції чомусь цей законопроект не подобається». За словами В. Лук'янова, опозиція захищає права «Тимошенко і Луценко» і намагається зберегти в Україні «сталінсько-хрущовську модель судочинства».

О. Туменко, старший радник юстиції, полковник міліції у відставці, висловив свою думку щодо нового КПК на сторінках газети «2000»: «...Основні підходи, закладені в проекті, контрпродуктивні. Він чітко передбачає відділення повноважень від відповідальності по особах, згубний для будь-якої роботи. Передбачено, що процесуальною діяльністю, пов'язаною з розслідуванням злочинів, будуть займатися слідчий, начальник слідчого відділу, прокурор і слідчий суддя. При цьому безпосередньо розслідувати справу – проводити огляди, обшуки, виїмки, допити, очні ставки, затримання й арешти буде тільки слідчий. Тільки він буде працювати з людьми – потерпілими, свідками, підозрюваними, обвинуваченими, адвокатами. ...Інші ж будуть його постійно перевіряти, давати йому дозволи на кожний крок, вказівки, догани. Фактично остаточне рішення щодо проведення всіх основних слідчих дій прийматиме суддя. Слідчому, по суті, дано тільки право звертатися через прокурора за дозволом про їх проведення. І чи можна називати чиновника, який без отримання дозволу у двох відомствах, прокуратурі та суді, не має права навіть подивитися на будь-який документ чи предмет, слідчим? Але відповідати за успішність, законність і своєчасність розслідування буде тільки слідчий. Справа тільки в нього у виробництві. Про це прямо сказано в ст. 40 проекту. Про відповідальність інших осіб не згадується. ...Об'єктивно, за логікою речей, у будь-якій справі для успіху за результати повинен відповідати в першу чергу той, хто приймає остаточні рішення.

...Викликає заперечення й концепція проекту про безпосередню участь слідчого у виконанні негласних (оперативних) дій – наружка, підслуховування, агентура тощо. Нині це роблять оперативники із санкції голови суду і під наглядом спеціального прокурора.

Якщо отримують необхідну інформацію, то повідомляють слідчому без розкриття джерела, способу й місця отримання, для використання при проведенні офіційних процесуальних дій. Передбачена проектом участь слідчого в оперативній роботі суперечить принципу спеціалізації. Адже оперативні заходи істотно відрізняються від слідчих дій.

Головне, це суперечить основному правилу будь-якої секретної роботи стосовно того, що навіть про факт її проведення має знати мінімальна кількість осіб. Ця ідея, скасування стадії дослідчої перевірки та інші новели проекту вимагатимуть збільшення штату слідчих орієнтовно у два рази, оскільки на них буде покладена робота, яку вони нині не виконують.

...Проблему насильства в органах МВС проект не вирішить. ...На це вказує один конкретний показник: у нас виправдувальних вироків 1 %, а в деяких країнах 20–30 %. Але ж з цього аж ніяк не випливає, що серед засуджених в Україні до 29 % невинних. Це абсолютно нічим не підтверджується. ... Нічого позитивного в виправдувальних вироків немає, бо кожен з них свідчить про необгрунтоване притягнення невинного людини до кримінальної відповідальності. Держава офіційно звинуватила людину в скоєнні злочину. Посадила на лаву підсудних. А потім: – ах, вибачте! Помілилися. Чим більше таких випадків, тим краще. Європейська практика. Досягнення в тому, що не вліпили термін. Ура! Можете йти. Справжнього злочинця ми почнемо шукати буквально завтра. А збитки ми відшкодуємо. З бюджету. Грошей там – давати нікуди.

...Відносно безмежного розширення прав захисту варто враховувати і те, що завдання слідчого – встановлення істини у справі. Він служить законним інтересам потерпілого й держави. Єдина ж мета зусиль адвоката – благополуччя клієнта. Як правило, усе ж фактично саме злочинця, оскільки вбивцею людина стає в момент смерті жертви, а не в день вступу вироку в законну силу. За рівень корупції, дерибан казни й бандитизм адвокати не відповідають. Проблема оптимального балансу інтересів слідчого та адвоката в кримінальному процесі дуже складна і приймати кардинальні рішення небезпечно.

...Економічне обгрунтування проекту явно не повне. Не враховано, зокрема, витрати на значне збільшення штату співробітників МВС, прокуратури, суду, яке неминуче, оскільки вводяться нові операції, збільшується обсяг і кількість документів.

...Перед прийняттям всі зміни необхідно ретельно аналізувати. У динаміці. Публічно. Залучити й рядових слідчих, бо саме вони на передньому краї боротьби зі злочинністю.

Змодельовати в рольових іграх. Апробувати. Але цього в проекті немає.

...Чи правильно те, що в проекті не враховано природне право потерпілого на правосуддя стосовно злочинця? Обов'язок держави забезпечити громадянину безпеку від кримінально-карних діянь. Мінімальний рівень злочинності. А він без процесуально самостійного слідчого неможливий».

Є. Солодко, голова Комітету з кримінального права Асоціації юристів України: «Ефективність нового КПК покаже правозастосування. У будь-якому випадку запропонований краще, дійсно краще чинний, незважаючи на ті зміни, які вносилися до нього.

...У новому кодексі – домашній арешт. Не питання, але заарештований повинен собі продукти купувати. Як це буде реалізовуватися? Таких практичних моментів буде багато. Полізуть блохи і таргани. Гарантій для захисту більше, але тут можна сперечатися. Кількість захисників максимум п'ять. Чому не 25 або три? Яка аргументація? В економічних справах можна допустити більше.

...Законодавець узяв досить високу планку. Чи буде відповідати профпідготовка слідчих і правоохоронних органів – це питання».

Т. Монтян, адвокат: «Новий КПК просто перерозподілить “бабло”. При старому Кримінально-процесуальному кодексі суди, фактично, були і є ще сьогодні останніми в “харчовому ланцюжку” на ринку замовних рішень. Тобто люди, які потрапляли в ці “лещата”, зазвичай, відкуповувалися ще на стадії, коли їх тільки спіймала міліція. Кому не вдалося – відкуповувалися вже від прокуратури. А судам залишалися тільки “невдахи”, яких замовили або в яких не вистачило ресурсів і удачі відкупитися раніше. І суди були дуже незадоволені такою системою, тому що вони зрештою легітимізують усі ці покарання своїми мантиями, а отримують останніми в черзі. От тепер трішки перерозподілиться ця система. Це і вся новела, яка є в новому кодексі».

Щодо зрівняння прав обвинувачення й захисту: «Це все популізм. Я думаю, що зміниться тільки те, що частина грошей буде все-таки потрапляти до суддів не в останню чергу, а в процесі. А людям так само доведеться платити, щоб вирватися».

...Порушення будь-яких прав громадян базуються на недосконалості питань щодо майнових прав. Їх формалізації, їх захисту, відсутності механізмів ухвалення колективних рішень щодо спільного неподільного майна тощо. Саме цим я і займаюсь, бо саме це усуває причини порушення прав людини. Катують же людей на етапі досудового слідства або у закладах пенітенціарної системи – не від садизму. Справжній садистів мало, а більшість займаються цим виключно через “бабло”. Їм це просто економічно вигідно.

...Узагалі всі ці знущання пов’язані в основному з тим, що треба створювати атмосферу страху. Якщо люди не боятимуться сидіти в пенітенціарних закладах, у СІЗО, у відділках міліції, то ніхто не відкуповуватиметься. Люди платять такі шалені гроші, щоб відкупитись, тому що знають, що їх реально можуть вбити за ґратами. І саме тому розплачуються. Тому що вважають, що здоров’я (і психічне, і фізичне) значно дорожче, ніж якісь гроші. Якщо наші так звані правоохоронці не будуть фактично вбивати людей у тих всіх закладах, то ніхто не платитиме. Ось вам чиста економіка».

В. Сердюк, адвокат, оцінив нову редакцію КПК на сторінках «Сегодня.ua»: «Норми прийнятого в першому читанні Кримінально-процесуального кодексу декларативні і працювати не будуть». За словами адвоката, він входить у робочу групу з реформування кримінального-процесуального законодавства, і в процесі роботи в старий кодекс було напрацьовано близько 90 правок. Прийнято ж з них були тільки сім.

«Які надії ми покладали: що зміниться система кримінального судочинства. Моя надія як адвоката була на те, що буде викорінений інститут фізичного насильства, можливість незаконного ведення слідства, незаконних методів розслідування, вибивання показань, практика вбивств в органах досудового слідства... Близько половини громадян відбувають покарання не

за своєю статтею або взагалі не є винними. Шляхом аналізу законопроекту можна сказати, що ситуація не зміниться», – зазначає В. Сердюк. За його словами, можливість застосування незаконних методів правоохоронцями залишається. «Довести, що людина насильно підписала відмову від адвоката, неможливо... Потрібно було авторам закону приділити цьому увагу. Потрібно було зробити так, щоб людина не залишалася наодинці з правоохоронною системою, не застосовувалися тортури. Відмова від адвоката має відбуватися в присутності адвоката.

...Люди, що постраждали від незаконних дій, роками шукають правду. Старий кодекс не надавав можливостей для оскарження незаконних дій. Цей кодекс навіть звузив перелік дій слідчого до мінімуму, які можна оскаржити... Те ж саме і з оскарженням дій слідчого судді. Не можна оскаржити рішення про арешт майна, арешт приміщень, надання дозволу на виїмку речей, розкриття особистої кореспонденції та таємне проникнення в приміщення. Крім того, кодекс розширює перелік заходів з негласного розслідування. Зокрема, дає можливість правоохоронцям підкинути “докази” у квартиру, яку вони таємно обшуковують.

...Розхвалюють кодекс ті, хто не мав практики кримінального процесу, або ж ті, хто зацікавлені в посиленні системи та зменшенні можливості захисту прав. Я не побачив тих моментів, які будуть стримувати можливість незаконних дій. Влада не зацікавлена в прийнятті справедливого кодексу». За словами юриста, відсутність механізмів стримування дає змогу суддям і слідству відчувати себе безкарними.

З плюсів же В. Сердюк назвав те, що в кодексі нехай декларативно, але прописані норми про права людини, запроваджено інститут слідчого судді, введений, хоч і в усіченому вигляді, інститут присяжних.

Г. Москаль, народний депутат: «Кодекс написаний не для України. Норми збудовані так, що нам потрібно з цим кодексом переселитися в США і Великобританію. Закон не адаптований ні до Кримінального кодексу, ні до інших законів. Коли ми будемо в Європі, коли у нас буде такий загальний рівень правової культури, тоді такий закон можна пропонувати. Сьогодні я вважаю, що він передчасний.

...У такій редакції я за новий КПК голосувати не буду. Може бути, щось виправиться до другого читання. Але в такому вигляді він не працюватиме. Це буде як з судовою реформою: хотіли як краще, а вийшло як завжди. Тому я противник і критик цього кодексу...»

О. Банчук, експерт Центру політико-правових реформ, член робочої групи з підготовки проекту КПК з 2006 по 2009 рр., під час прес-конференції в «Обозревателе» висловив свою думку щодо нового КПК: «...Цей документ на 70–80 % повторює те, що було підготовлено протягом 2006–2009 рр. У грудні 2010 р. Рада Європи надала результати експертизи нового варіанта КПК. Існують певні ризики введення цього проекту: кодекс передбачає нову

систему розслідування й розгляду кримінальних справ, і ніхто в цій країні не знає, як насправді буде працювати ця система. Ризики також підсилює той факт, що проект несе в собі положення, що знижують ефективність і в деякому сенсі ламають змагальну систему – систему, де передбачається рівність сторін захисту й обвинувачення».

О. Мусянко, директор Української юридичної компанії, адвокат, щодо питання, наближає чи новий КПК до європейських стандартів: «А чи потрібно нам наближатися до європейських стандартів, коли ми не є європейською країною, а євразійською?»

Яким би змінам не було піддано кримінальне законодавство, його виконавці залишаються тими ж. Як і раніше будуть присутні такі проблеми, як “тотальна кільцева порука” між органами прокуратури та судом, СБУ, МВС, тотальна корумпованість і продажність судів.

У цій ситуації європейська кримінальна практика не зможе функціонувати в Україні, раніше ніж будуть вирішені глобальні проблеми українського суспільства».

А. Пойда, завідувач відділу Головного управління з питань діяльності правоохоронних органів Адміністрації Президента України: «Положення ч. 2 ст. 45 проекту КПК, згідно з яким захисником не може бути адвокат, який не внесений до Єдиного реєстру адвокатів та адвокатських утворень або виключений з нього, жодним чином не призведе до обмеження прав на захист, оскільки 100 % адвокатів мають бути внесені до такого реєстру. Більше того, ця норма згідно з п. 1 прикінцевих положень проекту КПК, буде введена в дію лише через рік після створення Єдиного реєстру адвокатів та адвокатських утворень. Таким чином, особі, яка притягається до кримінальної відповідальності, можуть надавати правову допомогу хоч 50 захисників, а зазначене обмеження стосується виключно кількості захисників, які безпосередньо й одночасно беруть участь у судовому розгляді. Експерти Ради Європи, які здійснювали аналіз проекту КПК, зазначили, що таке положення відповідає міжнародним стандартам та практиці Європейського суду з прав людини.

А. Яценюк, лідер партії «Фронт змін»: «...Прокурор може, згідно з новим кодексом, давати прямі вказівки слідчому. При цьому, якщо слідчий не виконує прямих вказівок прокурора, він несе кримінальну відповідальність. Де інститут незалежності слідчих? Ви фактично знищуєте судову й кримінальну системи в країні. Чому захист українців обмежено тільки адвокатами? Ми вимагаємо надати можливість прямого захисту всіх громадян України, враховуючи те, що захисником може бути не лише адвокат, а й фахівець у сфері права. Ви переплутали – злили радянський інститут народних засідателів із класичним інститутом присяжних і чомусь записали лише трьох присяжних. Розумію чому: вам трьох легше залякати, ніж вісьмох. Президент України має бути позбавлений права призначати суддів. В Україні має бути цілком і повністю

відновлено компетенція Верховного Суду, який повинен розглядати будь-які справи за будь-яких обставин з однією метою – встановити законність і правопорядок у країні. Президент має бути позбавлений права самостійно призначати главу СБУ. Органів прокуратури необхідно позбавити як загального нагляду, так і впливу на слідство».

В. Олійник, перший заступник голови парламентського Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності: «Розгляд проекту Кримінально-процесуального кодексу у Верховній Раді – це шанс перевірити, наскільки влада й опозиція здатні об'єднуватися й ухвалювати рішення державного характеру. Питання прийняття нового КПК – це, по суті, питання прийняття малої Конституції України. Європейські експерти засвідчили, що проект КПК на 99 % відповідає стандартам ЄС і готові попрацювати спільно з нами над його вдосконаленням між першим і другим читаннями. Саме тому Президента України необхідно підтримати у створенні Конституційної асамблеї і внесенні серйозних змін до тієї частини Конституції, яка формує незалежну судову гілку влади. Попередня влада чимало говорила на цю тему, але нічого не зробила. Тому сьогодні наші опоненти повинні долучитися до ухвалення КПК, бо йдеться мова не про закон, який голосується під вибори, а про закон, який приймається для всієї держави. Це буде черговий шанс перевірити, наскільки ми здатні об'єднатися і приймати рішення державницького характеру».

Законопроект «Про ринок земель»

Прийняття закону про ринок землі відкладається. Це стало зрозуміло з виступу Президента України В. Януковича під час відкриття Х сесії ВР шостого скликання. Президент України заявив, що поспішати в цьому питанні не треба. І хоча Державне агентство земельних ресурсів виступає за скоріше прийняття нового закону, експерти сьогодні підтримують позицію В. Януковича.

А. Іващенко, академік-секретар відділення рослинництва Національної академії аграрних наук: «Нам необхідні закони, которые бы четко регламентировали деятельность хозяина на земле. Ведь если он имеет собственную или арендованную землю, то это не значит, что он может делать на своей земле все для собственного удовольствия. Необходимо, чтобы существовал закон и механизм контроля, который бы не позволял делать глупости на полях».

Специалист отметил, что при необходимых условиях Украина может продолжать быть мощным экспортером зерновых. «Нам необходимо иметь рациональное высокопродуктивное аграрное производство, которое бы дало

возможность обеспечить не только население в продуктах, но и создать мощный экспортный потенциал».

І. Томич, голова сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: «Есть большая вероятность, и мы этого опасаемся, что принятый в первом чтении закон о рынке земли вынесут на рассмотрение профильного комитета Верховной Рады, а затем примут в целом. И это при том, что широкого обсуждения этого закона, в том числе с фермерами не было»

М. Міркевич, президент асоціації фермерів і приватних землевласників: «Мы будем поднимать вопрос о необходимости проведения всеукраинского референдума относительно продажи земли сельхозназначения. Мы выступаем против принятия этого закона, ведь в результате скупать землю будут крупные агрохолдинги, а фермеры лишаться этого права, лишаться земли».

О. Вадатурський, генеральний директор компанії «Нібулон»: «Я за то, чтобы рынок земли существовал, за цивилизованные земельные отношения, поскольку только так можно привлечь инвестиции в аграрный сектор Украины. Но посмотрите, что происходит в Украине. На сегодняшний день не работает земельный кадастр, не проведена оценка земли, не определены собственники. Сегодня и владелец земли, и инвестор, который ее арендует и обрабатывает, одинаково не защищены законом.

И государство, которое за 20 лет ничего этого не исправило, хочет одним законом решить все проблемы. Я за то, чтобы заставить сегодняшние законы работать, а не породить еще один, который работать не будет.

На самом деле этот закон правильнее называть не “О рынке земель”, а “О земельном банке”. Вопреки Конституции закон лишает все сельскохозяйственные предприятия права на приобретение земли – тот, кто на земле работает, никогда не станет ее собственником. Но ведь Земельный банк, который эту землю получает в собственность, никогда не станет вести хозяйство, он будет ее продавать. Так вот, у меня вопрос: а кому он продаст? Ведь продать можно только физическому лицу. Даже земля под недвижимостью продается только гражданам, то есть если предприятие построило объект на землях сельхозназначения, оно не имеет права купить участок под своим имуществом.

И можно предположить, что потом этот банк подлежит приватизации со всей землей, и земля будет у людей, которые приватизировали этот банк.

Отсутствие конкуренции на рынке земли неизбежно приведет к падению цены, скупке наделов за бесценок Земельным банком. Поэтому я и говорю, что этот закон – это фактически закон о Земельном банке, а точнее – о принудительной концентрации сельхозугодий одним покупателем-монополистом, который будет наделен безграничными спекулятивными и коррупционными возможностями.

Земельный банк будет выполнять не свойственную банкам функцию – передачу земли в аренду. И при этом на него не распространяются ограничения по площади, предусмотренные для рядовых участников рынка.

Я против того, чтобы в таком виде, без широкого обсуждения, этот закон вообще выносился в Верховную Раду на этой неделе».

Т. Бондарев, керуючий партнер юридичної фірми Arzinger, С. Герасименко, старший юрист: «Виходячи з аналізу внесених до законопроекту змін, можна констатувати, що зроблені вони на користь великих вітчизняних орендарів земельних ділянок. За відсутності права на придбання земельних ділянок сільгосппризначення іноземними особами та юридичними особами взагалі, а також у поєднанні з обмеженнями на володіння земельними ділянками за суб'єктним складом і за площею, власникам земельних ділянок нікому продати свої ділянки за ринковою ціною. Єдиним реальним покупцем залишається держава, фінансові ресурси якої обмежені, що створює надзвичайно сприятливі умови для підвищення ролі чиновників при виборі ділянок для купівлі у власність держави. А сам закон забезпечує досить комфортне і безхмарне життя для більшості орендарів».

Зміни до спрощеної системи оподаткування

Україна може внести нові зміни до спрощеної системи оподаткування

У Партії регіонів пропонують знову змінити спрощену систему оподаткування. Виробникам і продавцям ювелірних виробів хочуть повернути право сплати єдиного податку та ввести річний мораторій на перевірку малого бізнесу. Також будуть змінені критерії автоматичного повернення ПДВ. Відповідні зміни містяться в законопроекті № 9789, текст якого оприлюднено на сайті Верховної Ради. Поправки до Податкового кодексу, подані від імені народного депутата Ю. Каракая (Партія регіонів), дадуть змогу враховувати суму розбіжностей між податковим кредитом та зобов'язаннями (не повинна бути більшою 10 % від заявки) не за попередні три звітні періоди (квартали), а за три місяці. Цей самий період буде взятий і при обліку розміру середньої зарплати (не менше 2,5 мінімальних зарплат) на підприємстві. Ці поправки дадуть змогу розширити перелік підприємств, що претендують на повернення ПДВ в автоматичному режимі.

Серед поправок є норма про те, що розмір базової ціни нафти буде переглядатися щорічно. Якщо це не зроблено вчасно, буде застосовуватиметься базова ціна попереднього року. Нині в Податковому кодексі встановлена базова вартість нафти Urals у 560 грн/барель.

Обіцяно змінити і систему спрощеної сплати податків, яка запрацювала на нових умовах з 1 січня. Депутати більшості планують повернути право сплати єдиного податку виробникам ювелірних виробів з дорогоцінних металів і оптовим торговцям ювелірними виробами.

Крім того, може бути введений річний мораторій на проведення фактичних перевірок платників єдиного податку, а також підприємств, які тільки перейшли

на загальну систему оподаткування. При цьому штрафні санкції щодо них становитимуть усього 1 грн. Також запропоновано механізм переходу між групами платників. Якщо бізнес вибрав ставку єдиного податку в розмірі 5 % (III і IV група), що не передбачає сплати ПДВ, то підприємець, якщо захоче, може зареєструватися платником ПДВ та вносити 3 %. Поправки до Податкового кодексу сьогодні також розробляють у Мінфіні, ДПС, Держслужбі з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, а також в апараті віце-прем'єра, міністра соціальної політики С. Тігіпка.

У 2012 р. Державна податкова служба очікує дворазового збільшення надходжень від впровадження нового законодавства щодо спрощеної системи оподаткування.

А. Шалигін, заступник начальника управління, начальник відділу адміністрування податків на доходи фізичних осіб управління оподаткування фізичних осіб Державної податкової служби в області: «За підсумками перереєстрації, спрощену модель оподаткування обрали понад 25 тис. громадян області, що становить майже 94 % від кількості платників, які в першому кварталі минулого року перебували на спрощеній системі. Майже 8 тис. платників обрали першу групу. Ці підприємці вестимуть роздрібний продаж товарів на ринках, обслуговуватимуть населення і зароблятимуть щороку до 150 тис. грн. Понад 12,6 тис. осіб під час реєстрації за новими правилами обрали другу категорію, яка передбачає ведення малого бізнесу з обсягом доходу до 1 млн грн протягом року та має змогу наймати до 10-ти працівників. Понад 4,4 тис. платників, які матимуть дохід, що не перевищує 3 млн грн, і які надаватимуть до 20-ти робочих місць, перебуватимуть у третій групі. Серед них 102 – платники податку на ПДВ за ставкою 3 % від обігу товарів, а 4,3 тис. громадян, які не є платниками ПДВ, – 5 % від обсягу обігу. Найбільша кількість поданих заяв припала на три останні дні до завершення граничного терміну. Так, 23 січня заяви подали 7 % платників від загальної кількості, 24 січня – 7,5 %. В останній день до податкових інспекцій області завітали ще 10,5 % платників, загалом за три дні – 25 %. Деякі види підприємницької діяльності не підпадають під спрощену систему. Це, наприклад, торгівля ювелірними виробами, послуги пошти та зв'язку, аудиту, певні види оренди нерухомого майна. Крім того, на показники перереєстрації, очевидно, вплинули і види діяльності, які мають сезонний характер. Цих підприємців податківці очікують для проведення перереєстрації з 1 квітня поточного року., або навіть із 1 липня. Торік, наприклад, з 1 квітня на реєстрацію було подано майже 1 тис. заяв від “спрощенців”. Доречно також нагадати, що “спрощенці” сплачуватимуть віднині 10 % від мінімальної заробітної плати на рік, другої групи – 20 %. Суми цілком доступні для платників. Варто також зазначити, що на 6 тис. осіб зросла кількість підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування. Чимало серед них, звісно, колишніх “спрощенців”. 77-ми підприємцям відмовлено в

застосуванні спрощеної системи. Ці підстави передбачені винятково Податковим кодексом: наявність у платника на день подання заяви податкового боргу, заяви стосуються видів діяльності, які не дозволяють застосувати спрощену систему, або ж платники неточно визначили групу. За січень у рахунок сплати авансових платежів з єдиного податку надходження становили 3,7 млн грн, або 123 % від розрахункової бази оподаткування. Також протягом минулого року виявлено 4,3 тис. фактів “конвертованої” зарплати та 1014 громадян, які самостійно вели підприємницьку діяльність без реєстрації. Близько 200 таких фактів виявлено вже і в січні поточного року. Переважно це сфера торгівлі, пасажирських перевезень та громадського харчування (*Деснянська панорама (http://dponline.cn.ua/2012/02/07/про-перереєстрацію-»спрощенців»-та-н/). – 2012. – 7.02).*

М. Панієв, голова Чернівецької облдержадміністрації: «Люди оцінили переваги нової спрощеної системи оподаткування, і перехід на неї став справді масовим явищем. Воно й не дивно, адже після запровадження нової моделі оподаткування ведення бізнесу стає менш складним і менш зарегульованим, потребує набагато менше зусиль, коштів. Позбавляє багатогодинного стояння в чергах і складного оформлення паперів. Напряму в цьому процесі задіяні податкові служби. Спрощена система оподаткування спрощує життя підприємця. У державі понад 1,2 млн юридичних і фізичних осіб обрали нову модель оподаткування, на Буковині – 27,5 тис. підприємців. Відповідно до прийнятого в листопаді 2011 р. Закону “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності” всі платники поділяються на чотири категорії залежно від обсягу отримуваної виручки. Прийнятну для себе категорію підприємець обирає за власним бажанням. Уперше за власним вибором підприємці змогли самі обирати першу, другу, третю чи четверту групу з відповідною ставкою податку від загальної виручки. Усі ці конкретні кроки влади щодо дерегуляції ведення бізнесу і гуманізації взаєностосунків між підприємцями та державою спрямовані на те, щоб “податкова” перестала бути репресивним інструментом, органом тиску на малий та середній бізнес. Можливість переходу на нову систему оподаткування – одна з ключових складових програми дерегуляції і гуманізації відносин між державою та громадянином у рамках президентської програми модернізації України (*БукІнфо (http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=22562). – 2012. – 9.02).*

В. Ядуха, голова Хмельницької облдержадміністрації: «Упевнений, що реформування спрощеної системи надасть потужні імпульси для розвитку малого підприємництва в Україні і на Хмельниччині не тільки на перспективу, а й уже сьогодні. 2011 р. став знаковим – як того вимагає Президент В. Янукович, влада кардинально змінила акценти у ставленні до малого та середнього бізнесу. Усі дискусійні питання щодо умов ведення бізнесу були обговорені в конструктивному руслі, спокійно і виважено. На зміну ультиматумам прийшов

діалог. Необхідні кроки із встановлення чітких та прийнятних правил гри для малого підприємництва були схвалені представниками бізнес-спільноти, органів влади, науковцями. результатом конструктивної співпраці влади та бізнесу в області стало спільне опрацювання проектів Програми економічних реформ на 2010–2014 рр., Податкового кодексу України, нової редакції Митного кодексу України: Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України було направлено близько 1000 пропозицій, зокрема майже 600 – до Податкового кодексу. Упродовж минулого року на спільних засіданнях з представниками бізнесу опрацьовано шість законопроектів, у тому числі з питань спрощеної системи оподаткування, пенсійної та земельної реформи, митних процедур (*Газета Є* (http://ye.ua/news/news_8132.html). – 2012. – 9.02).

О. Клименко, голова ДПСУ: «Жоден інспектор або податковий міліціонер не відвідав ринок або інше місце, де працюють підприємці. Малий бізнес узяв участь у створенні нової спрощеної системи оподаткування і згодом отримав адаптаційний період для впровадження у своїй роботі нових вимог закону. Крім того, триває скорочення кількості перевірок інших суб'єктів господарювання, а план на перший квартал передбачає, що перевірять тільки 2 тис. підприємств. Тобто за рік фіскальний контроль зменшився майже втричі, і при цьому став якіснішим. Запроваджена система пошуку суб'єктів тіньової економіки дає змогу знаходити порушників дистанційно, виключно аналітичними методами, не турбуючи при цьому сумлінних платників» (*Податкова обіцяє продовжити мораторій на перевірки малого бізнесу // Новинар* (<http://novynar.com.ua/business/211925>). – 2012. – 8.02).

М. Козловський, голова Державної податкової служби в Чернівецькій області: «З набранням чинності Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності” працівниками податкової служби краю було вжито ряд заходів, щоб забезпечити максимально сприятливі умови підприємцям для переходу на спрощену систему оподаткування за новими правилами. Було продовжено робочий час податкових інспекцій, заяви приймалися у вихідні і святкові дні, максимум інформаційних та консультативних матеріалів надано підприємцям завдяки активній співпраці із засобами масової інформації. Президент України наголошує, що підприємці повинні мати можливість самостійно обирати категорію оподаткування для ведення власного бізнесу із відповідною ставкою податку від загальної виручки. Про те, що ця система надає очевидні переваги, свідчить та кількість підприємців по всій країні, які обрали спрощений шлях оподаткування для ведення власного бізнесу. Надана можливість підприємцям обирати групу оподаткування в залежності від обсягу отримуваного ними прибутку – одна з ключових складових програми дерегуляції і гуманізації відносин між державою та громадянином у рамках

президентської програми модернізації України» (*Буковинська правда* (<http://bukpravda.cv.ua/news/5709>). – 2012. – 7.02).

ПРОГНОЗИ

В феврале, возможно, будут внесены изменения в Уголовный кодекс, которые позволят решить проблему экс-премьера Ю. Тимошенко без вмешательства в нее Президента Украины. Об этом заявил народный депутат В. Скубенко.

«Первый шаг по декриминализации Уголовного кодекса мы в парламенте уже сделали, и я думаю, сейчас, уже в феврале, при принятии нового Уголовного кодекса возможны какие-то изменения», – заявил В. Скубенко.

«Должен идти первый шаг – это изменение законодательства Украины Верховной Радой, и на это согласно очень большое количество моих коллег в парламенте, и после этого решение вопроса (по декриминализации статьи и освобождению Ю. Тимошенко. – Ред.) – вынос за скобки экономического вопроса», – добавил политик.

В то же время политик отметил, что в вопросе об освобождении Ю. Тимошенко «не должно быть прямого давления на Президента Украины, потому что это не приведет к позитивным результатам».

Также В. Скубенко подчеркнул, что для решения вопроса о декриминализации статьи нужно дать время, хотя «говорить о времени, когда человек, женщина, находится в тюрьме, наверное, не очень удобно» (*Декриминализация статьи Тимошенко возможна уже в феврале // TopMedia* (http://topmedia.com.ua/news/show/2012-02-03/22774_dekriminalizaciya-stati-timoshenko-vozmozhna-uzhe-v-fevrale). – 2012. – 3.02).

***

В Партии регионов не исключают, что Конституционный Суд может запретить двойное баллотирование одного кандидата (по мажоритарке и по списку одновременно). Об этом заявил председатель партии власти А. Ефремов.

«Если кто-то обратится в Конституционный Суд... с требованием разъяснить ситуацию, я не исключаю, что КСУ может сказать, что в этом плане закон не соответствует Конституции Украины. Тогда мы обязаны выполнить решение КСУ и привести закон в соответствие с Основным законом», – сказал А. Ефремов.

По его словам, никаких изменений в закон о выборах вносить не планируется и все вопросы, которые поднимает оппозиция, надуманные и делается это для того, чтобы будоражить общественность (*Ефремов А. КСУ*

может признать неконституционными некоторые нормы закона о выборах // Независимое Бюро Новостей (<http://nbnews.com.ua/news/29221>). – 2012. – 10.02).

***

Шесть самых важных законопроектов, которые власть намерена принять в ближайшие пять месяцев.

Если всё пойдёт по плану, то уже через несколько месяцев жизнь едва ли не каждого украинца изменится к лучшему. Прожиточный минимум вырастет на 40 %, минимальная пенсия – на 60 %, чернобыльцам, детям войны и ещё 14 категориям льготников вернут отобранные у них привилегии, а в казну поступит примерно 800 млн грн от нового налога на роскошь. Попробовать реализовать смелые обещания и принять соответствующие законопроекты оппозиция грозит на грядущей 10-й сессии парламента.

Политологи уверены, что именно под куполом Рады, а не в телеэфирах, в ближайшие месяцы развернётся главная партийная борьба за голоса избирателей на парламентских выборах-2012. «Кормить» электорат громкими обещаниями примется не только оппозиция, но и власть. Хотя делать это «регионалам» будет сложнее, ведь денег на реализацию популярных законопроектов в казне нет. Поэтому вместо повышения уровня жизни бело-голубая команда займётся реформой высшего образования, русским языком и продажей земли.

Пообщавшись с экспертами, «Фокус» отобрал шесть самых значимых законопроектов, которые власть обещает принять на этой сессии.

Законопроект «Об основах государственной языковой политики»

Авторы: нардепы-«регионалы» С. Кивалов и В. Колесниченко.

Предложения:

- Вводится понятие «региональный язык». По решению местных советов им может быть признан язык, который является родным для более 10 % жителей конкретного региона.

- На региональном языке допускается учёба, ведение документации в местных органах власти, проведение судебных заседаний, дубляж фильмов. Также его можно использовать в рекламе и СМИ.

Оценка: если законопроект будет принят, то согласно последней переписи населения русский язык может стать региональным в 13 областях. Эксперты уверены: получение голосов жителей этих регионов – главный мотив появления законопроекта. Кроме того, накануне выборов языковой вопрос может отвлечь внимание части избирателей от экономических проблем. «Русский и сейчас – язык неформального общения, поэтому ничего принципиально нового закон не даст. Но он может расколоть страну», – прогнозирует экс-министр образования С. Николаенко.

Законопроект «О рынке земли»

Автор: нардеп-«регионал» Г. Калетник.

Предложения:

- Юридические лица лишаются права покупать и продавать землю, это прерогатива граждан Украины, государства и территориальных общин.
- Вводится ограничение на земельную собственность: один человек может стать владельцем не более 100 га.
- Создаётся государственный земельный банк по контролю за куплей, продажей и арендой земли. Новая структура получит право кредитовать покупателей и проводить земельные аукционы.

Оценка: «Предложенный проект не исправит ситуацию в земельной сфере, поскольку имеет много противоречий», – констатирует глава профсоюза работников отрасли земельных отношений Д. Филипчук. Он уверен, что через земельный банк приближённые к власти олигархи возьмут под контроль рынок земли. Несложно будет обойти и запрет на покупку земли иностранцами. Они смогут приобретать её через подставных лиц либо брать в долгосрочную аренду. А ограничение на покупку не более 100 га можно нарушить, скупив землю несельскохозяйственного назначения.

Законопроект «Об особенностях образования государственного акционерного общества железнодорожного транспорта общего пользования»

(реформа «Укрзалізниці»)

Автор: Премьер-министр Н. Азаров.

Предложения:

- На базе «Укрзалізниці» будет создано публичное акционерное общество (ПАО), собственником которого станет государство.
- Запрещается приватизация, отчуждение магистральных путей, станций и прочих объектов.
- Непрофильные активы, список которых составит Министерство инфраструктуры, не войдут в ПАО и могут быть приватизированы.
- Земля, на которой находятся объекты «Укрзалізниці», будут переданы акционерному обществу в постоянное пользование.

Оценка: закон не повлияет на статус «Укрзалізниці» как монополиста отрасли, но аналитики утверждают, что в законопроекте есть лазейки для проведения скрытой приватизации. Так, по словам депутата от НУ – НС Ю. Кармазина, в законопроекте предусмотрен запрет на отчуждение имущества стоимостью свыше 5 % балансовой стоимости активов. «Что мешает тогда не в один раз, а в двадцать заходов сбить всё имущество?» – интересуется нардеп. По его мнению, законопроект готовится специально под «самого богатого украинского олигарха».

Законопроект «О национальных проектах Украины»

Автор: представитель президента в парламенте Ю. Мирошниченко.

Предложения:

- Частные и государственные земельные участки и объекты могут быть принудительно отобраны для целей, связанных с реализацией нацпроектов.
- Усиливается роль и полномочия Госагентства по инвестициям и управлению нацпроектами.
- За препятствование работе Госагентства предлагается наказывать чиновников штрафами в размере до 12 750 грн.

Оценка: оппозиция уверена: главная цель законопроекта – усиление полномочий Госагентства и упрощение процедуры «распила» бюджетных денег. «На нацпроекты уже потратили огромные средства, а с внешними инвестициями и реальными результатами по-прежнему проблемы», – объясняет скептицизм соратников нардеп-«бютовец» А. Павловский. Цена вопроса действительно высока. За минувший год на масштабные идеи Президента, ни одна из которых пока полностью не реализована, из бюджета было выделено 1,1 млрд грн., а в нынешнем сумма возросла до 1,4 млрд грн. Для сравнения: в 2011 г. на оздоровление всех украинцев, пострадавших от Чернобыльской катастрофы, правительство потратило всего 385 млн грн.

Законопроект «О высшем образовании»

Автор: Премьер-министр Н. Азаров.

Предложения:

- Размер студенческих стипендий будет равен прожиточному минимуму. То есть, если законопроект примут до 31 марта, стипендии вырастут до 1017 грн.
- Стоимость всего курса обучения для «контрактников» фиксируется при поступлении и не может меняться в последующие годы.
- Упраздняется необходимость утверждения ректоров вузов Минобразования.
- Упраздняется степень «специалист» и по европейскому образцу вводятся степени «младший специалист», «бакалавр» и «магистр».

Оценка: вопреки ожиданиям, законопроект не решает проблему участия бизнеса в финансировании образования – после его принятия недофинансирование этой сферы по-прежнему останется на уровне 4 % от ВВП. Кроме того, премьерский законопроект значительно усилит роль Минобразования, передав в его подчинение вузы, которые сейчас находятся в ведении других структур – Минтранса, СБУ, МВД. Таким образом, по словам нардепа О. Оробец, ведомство Д. Табачника сконцентрирует в своих руках кадровые назначения и внушительные финансовые потоки. Также О. Оробец утверждает, что законопроект, принять который власть обещает в первой половине нынешнего года, поспособствует деукраинизации образования, поскольку разрешит иностранным студентам учиться на других языках.

Законопроект «Об административных услугах»

Автор: Президент В. Янукович.

Предложения:

- Устанавливается полный перечень административных услуг, что исключит возможность их дублирования.
- Цена административных услуг не может превышать их себестоимость.
- Оплатить получение справок, лицензий и всевозможных разрешений можно будет в специальных центрах, открыть которые предполагается во всех регионах страны.
- Срок оказания услуг – 30 дней. В исключительных случаях он может быть увеличен на 15 суток.

Оценка: если единая база административных услуг будет создана и необходимость платить за них в различных ведомствах дважды, а то и трижды, отпадёт, то в среднем, как прогнозируют эксперты, стоимость справок может снизиться на треть. Но реализовать задуманное непросто. «Указать стоимость каждой услуги сложно, поскольку она уже прописана в других нормативных актах», – отмечает эксперт Центра политико-правовых реформ В. Тимощук. По его словам, только по органам центральной власти таких ценовых перечней около полусотни, и в каждом из них есть множество ссылок на дополнительные списки услуг (*Шесть самых важных законопроектов бело-голубой команды // Экономические известия (http://news.eizvestia.com/news_politics/full/shest-samyh-vazhnyh-zakonoproektov-belo-goluboj-komandy). – 2012. – 3.02).*

***

Через две недели будет готова новая редакция Таможенного кодекса. Об этом заявил вице-премьер-министр, министр социальной политики С. Тигипко.

«Этот вариант (Таможенного кодекса. – Ред.) доработан с учетом пожеланий Президента и Кабмина», – сказал вице-премьер и добавил: «Вносятся пять-шесть принципиальных изменений, которые будут касаться правил внешней торговли, пересечения таможенной границы, таможенного оформления и др.» (*Тигипко С. Таможенный кодекс будет готов через две недели // КИД (http://zadonbass.org/news/politics_other/message_44792). – 2012. – 9.02).*

ЗАРУБІЖНІ НОВИНИ

В Інтернеті оприлюднено запис телефонної наради слідчих працівників двох найвідоміших органів боротьби зі злочинністю у світі – американського Федерального бюро розслідувань та британського Скотланд-Ярду.

Як саме хакерська група Anonymous отримала цей запис – не відомо. Представники Скотланд-Ярду, які разом з ФБР визнали справжність цієї розмови, припускають, що хакери не мали можливості підслуховувати саму розмову, а, ймовірно, перехопили електронну пошту зі звуковим додатком.

Для широкого загалу це не становить великої різниці. Випадок виглядає як ілюстрація факту, що навіть фахівці боротьби з інтернетною злочинністю не можуть похвалитися надійністю свого електронного захисту.

Майже одночасно з повідомленням про цей випадок, за який американські та британські слідчі будуть червоніти ще довго, з'явилися повідомлення про інструменти значно небезпечніших хакерів – злочинців, які вишукують нові способи обходити засоби захисту банківських рахунків приватних користувачів.

Розслідування Британської телерадіомовної корпорації виявило віруси, які можуть діяти через програми доступу до Інтернету і непомітно для користувача переспрямовувати перекази грошей.

За перші шість місяців минулого року через інтернетне шахрайство банки лише у Великій Британії втратили майже 17 млн фунтів стерлінгів.

Так само минулого року російський підприємець Є. Касперський, який став мільйонером, продаючи засоби комп'ютерного захисту, на конференції з кібернетичної безпеки у Лондоні застерігав про потребу прогнозувати майбутні загрози.

«Інтернет такий швидкий, що люди схожі на Алісу в країні чудес під час чаювання о п'ятій годині. Вони говорять про речі, які вже сталися. Я б хотів, щоб ми думали про майбутнє. Я хочу, щоб ви були готові до наступних питань, які постануть перед нами з Інтернету й цифрових мереж», – закликав фахівець, наполягаючи, що його колеги повинні діяти швидше, щоб випереджати зловмисників принаймні на крок (*Цюпин Б. Хакери присоромили ФБР і Скотланд-Ярд // Радіо Свобода (http://www.radiosvoboda.org/content/article/24475369.html). – 2012. – 7.02).*

***

Компанії Facebook та Google усунули зі своїх індійських сайтів інформацію, яку індійський суд визнав образливою. Правозахисники називають цей інцидент перевіркою на наявність у найбільшій у світі демократії онлайн цензури.

Так, за вироком суду, разом з 19-ма іншими інтернет-компаніями Facebook та Google повинні віднині блокувати на своїх індійських сайтах матеріали, які вважаються образливими для індуїстів, мусульман та християн.

Минулого року Індія прийняла закон про те, що інтернет-компанії несуть відповідальність за те, яку інформацію розміщують на їх сайтах користувачі, і, у разі надходження скарги, повинні протягом 36 год. зняти пост, який вважається образливим.

Ряд компаній уже оскаржують у судовому порядку це рішення, стверджуючи, що вони не можуть нести відповідальності за дії користувачів на їх платформах. Індійські правозахисники виступили проти прийняття закону, утім деякі політики стверджують, що публікація образливого матеріалу в країні, яка має історію міжрелігійного тертя, становить загрозу для громадськості.

Уряд у свою чергу стверджує, що метою прийняття закону не є спроба придушити свободу слова, гарантовану Конституцією Індії (*Суд Індії обмежив свободу розміщення інформації в Інтернет // Голос Америки (ihttp://www.voanews.com/ukrainian/news/India-02-06-12-138803354.html). – 2012. – 6.02).*

***

В штаті Техас в тихом і консервативному містечку з сотисячним населенням Тилере розвернулись самі потужні судові баталії за всю історію Веба. Здание суда було заповнено десятками юристів, представляючими крупнейшие в мире интернет-компани, включаючи Yahoo, Amazon, Google и YouTube. Это вызвано тем, что данный судебный процесс может повлиять на будущее всего сегмента e-commerce.

Ціла черед піонерів Всесвітньої павутини, разом з отцем веба – Тимом Бернерс-Лі – приїхали сюди з усього світу, щоб денонсувати два програмні патенти, які, як вони вважають, загрожують майбутньому веб-інновацій.

З чого все почалося? М. Дойл, нікому невідомий біолог з Чикаго, заявив, що саме він і два його співавтори в 1993 р. в час роботи в Університеті Каліфорнії раніше, ніж хто-небудь інший, винайшли і запатентували «інтерактивний веб».

Дойл стверджує, що програма, яку він в свій час створив, дозволяє докторам переглядати зображення ембріона за допомогою Всесвітньої павутини, причому це була перша програма, яка надавала можливість користувачам взаємодіяти з зображеннями всередині вікна браузера. І юристи компанії Дойла – Eolas Technologies – заявляють, що саме йому повинні виплачувати авторські відрахування за використання веб-технологій, наприклад, таких як онлайн-відео, поворот зображень і автозаповнення в рядку пошуку.

Представники опонента в свою чергу спростовують це твердження, заявляючи, що першою була програма Viola, автором якої є Пей-Юан Уей (Pei-Yuan Wei). Саме він створив перший популярний веб-браузер, який пропонував подібну функціональність.

Звернемо увагу, що Eolas вже давно користується дурною славою «патентного тролля». За всю свою історію компанія не випустила жодного успішного продукту, рівно як і власного браузера. Але їй вдалося через суд витягти гроші з інших компаній. Так, в 1999 р. компанія ініціювала судовий процес з Microsoft, а в 2003 р. суд постановив виплатити Eolas компенсацію в розмірі 521 мільйонів доларів. Цей вирок в свій час шокував ІТ-середовище. І хоча апеляційний суд згодом скасував це рішення, Microsoft в кінцевому підсумку мирно урегулювала всі претензії.

путем, вместо нового судебного процесса. Точная сумма компенсации неизвестна, однако в Университете Калифорнии называют цифру в 30,4 млн долл.; в то же время юристы Eolas заявляют, что Университет получил только четвертую часть от выплаченной Microsoft суммы. Таким образом, если отнять расходы на судебные издержки и на услуги юристов, то получается весьма круглая сумма – компания Дойла заработала на этом деле свыше 100 млн долл.

После этого случая Консорциум World-Wide Web начал действовать более решительно. Тим Бернес-Ли, глава консорциума, отправил письмо в патентный офис, в котором указывал, что если патент Eolas не будет признан недействительным, это может привести к «разрушению глобальных веб-стандартов» и причинить «существенный экономический и технический вред деятельности World Wide Web».

Патентный офис первоначально отказал Eolas в перепроверке патентов, а Дойл и его юристы настаивали, что именно они имеют право на некоторые типы патентных притязаний.

Судебное разбирательство Eolas состоит из четырех непрерывных процессов в Тилере. Вначале присяжные выяснят, насколько патенты правомерны; если Eolas пройдет этот этап, она должна будет привлечь к суду восемь оставшихся ответчиков в трех, следующих один за другим, судебных расследованиях по нарушению закона и возмещению убытков.

Если Eolas и Университет Калифорнии достигнут успеха, то интернет-гиганты, собравшиеся на прошлой неделе в Тилере, станут лишь первыми жертвами в длинной череде компаний, которым придется выплачивать миллионы долларов компенсации Eolas за использование в своем бизнесе интерактивного веба (*Пилипенко О. “Патентный троль” претендует на интерактивный веб и может выиграть суд // Blog.imena.ua/ (http://blog.imena.ua). – 2012. – 11.02).*

***

Згідно з розпорядженням Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй, Італія має скасувати всі компенсаційні претензії до Німеччини за нацистські воєнні злочини, скоєні під час Другої світової війни.

Міжнародний суд визнав неправомірним рішення італійських судів, згідно з яким жертви нацистських злочинів вимагали компенсації від Німеччини. За словами суддів, Німеччина має юридичну недоторканність від судових позовів іноземних судів.

Представники Гаазького суду заявили, що суд Італії порушив суверенітет Німеччини в рамках міжнародного права, коли у 2008 р. постановив, що Німеччина повинна виплатити компенсації жертвам воєнних злочинів, скоєних Третім рейхом з 1943–1945 рр.

Постанови Міжнародного суду є остаточними й обов'язковими. Німеччина привітала таке рішення, заявивши, що воно має важливе значення для міжнародної спільноти. Італійські високопосадовці натомість заявили, що продовжуватимуть переговори з німецькою стороною щодо цього питання (*Італія скасує свої претензії до Німеччини за нацистські воєнні злочини // Голос Америки* (<http://www.voanews.com/ukrainian/news/world/GERMANY-ITALY-02-03-2012-138665674.html>). – 2012. – 3.02).

ДІАЛОГИ

Довгоочікуваний і суспільно важливий проект закону «Про ринок земель» у його сьогоденньому вигляді коментує О. Вадатурський, Герой України, генеральний директор ТОВ СП «Нібулон».

...В Україні не працює закон про державний земельний кадастр, не проведено інвентаризацію земель, об'єкти ринку земель досі належним чином не ідентифіковані, не визначено межі населених пунктів, земель запасу і земельних ділянок (масивів) на місцевості, не визначено землевласників і землекористувачів земельних ділянок та їхніх засновників, люди не знають, де конкретно їхня земля. Чи можна за таких умов будувати цивілізований ринок землі, чи можна бути впевненим у тому, що купується або продається? Напевне, що ні. Для цього слід завершити ті процеси й етапи земельної реформи, які вже передбачені раніше прийнятими законами, а не приймати нові закони на заміну невиконаних попередніх. Зміна законодавства має відбуватись поетапно, послідовно, поступово і прогнозовано, а не так, як це ми почули від голови профільного комітету на засіданні круглого столу.

– *Чи зможуть фермерські господарства отримати землю у власність у разі прийняття закону про ринок земель?*

– Відповідно до ч. 2 ст. 3 та ч. 1 ст. 10 проекту Закону України «Про ринок земель» (реєстраційний № 9001-Д), підготовленого Комітетом ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин до другого читання і надрукованого 25.01.2012 у газеті «Голос України», сільськогосподарські підприємства, у тому числі і фермерські господарства, не зможуть набути у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Такі положення законопроекту суперечать чинним вимогам ст. 22, 28, 82 та 130 Земельного кодексу України, які гарантують сільськогосподарським підприємствам право на отримання сільськогосподарських угідь у власність.

Так, ст. 22 Земельного кодексу України визначає, що землі сільськогосподарського призначення передаються у власність

сільськогосподарським підприємствам для ведення товарного сільгоспвиробництва, а згідно зі ст. 28 Земельного кодексу України сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, крім державних і комунальних, землі сільськогосподарського призначення можуть належати на праві власності.

Ст. 82 Земельного кодексу України закріплює за юридичними особами право набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності.

Ст. 130 зазначеного Кодексу передбачено, що покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільгоспвиробництва можуть бути юридичні особи України, установчими документами яких передбачено ведення сільськогосподарського виробництва.

Отже, наразі чинні закони гарантують сільськогосподарським підприємствам, у тому числі фермерським господарствам, право придбати земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

На сьогодні фермерські господарства обробляють близько 25 % орних земель, але у разі прийняття законопроекту їх буде позбавлено права придбати цю землю у власність, тобто той, хто землю обробляє, ніколи не зможе нею володіти.

Ст. 22 Конституції України забороняє звужувати конституційні права та свободи під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів.

Утім, зазначені норми Конституції та законів України у Комітеті ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин проігноровано, що дає підстави підготовлений ним законопроект вважати неконституційним.

Слід зазначити, що до цього часу текст законопроекту не розміщено на офіційному веб-сайті Верховної Ради України, відсутній там і правовий висновок Головного юридичного управління Верховної Ради України, що обмежує учасників аграрного ринку у праві ознайомлення з важливим законопроектом і ускладнює його публічне обговорення.

– *Чи зможуть сільгосппідприємства, зокрема фермерські господарства, отримати в Державному земельному банку кредит під заставу землі?*

– Через згадану вище законодавчу заборону набувати право власності на сільськогосподарські угіддя сільгосппідприємства не зможуть стати власниками угідь, отже, не зможуть оформити належні правовстановлюючі документи і отримати в банку іпотечний кредит під заставу землі.

Відсутність іпотечного кредитування може різко зменшити кредитоспроможність АПК та загострити дефіцит обігових коштів у галузі.

З іншого боку, основними і єдиними позичальниками і користувачами кредитів Державного земельного банку стануть фізичні особи – власники земельних ділянок розміром у середньому від 3 до 4 га. За сучасних демографічних умов значна кількість таких людей не мешкає у сільській

місцевості і не має навіть особистого підсобного господарства. Зрозуміло, що ця категорія землевласників не займається і товарним сільськогосподарським виробництвом, а тому отримані іпотечні кредити будуть спрямовані ними не на технічне переоснащення, модернізацію і економічний розвиток аграрної галузі, а на задоволення особистих потреб (придбання житла, побутової техніки, навчання, лікування тощо). Тобто замість кредитування аграрного виробництва Україна отримає масове споживче кредитування під заставу земель сільгосппризначення, тобто кредити (позики) Державного земельного банку будуть просто «проїдатися» населенням, а не використовуватися для розвитку товарного сільгоспвиробництва. У разі невиконання зобов'язань перед банком останній звертатиме на ці землі стягнення як на предмет іпотеки. За низької кредито- і платоспроможності основних верств населення це призведе до масового примусового вилучення земельних ділянок на користь Державного земельного банку для погашення боргів. Не слід забувати й про те, що отримані від Державного земельного банку мільярди гривень приватні позичальники витратять на ринках споживчих товарів, що за відсутності товарного забезпечення грошової маси призведе до розкручування інфляції в цілому у країні. Чи буде банк обробляти землю, сіяти та збирати врожай і постачати продукти харчування? Очевидно, що ні. Він використовуватиме набуту землю виключно для фінансових (спекулятивних) операцій. Історично доведено, що держава є неефективним власником. Наступний крок – приватизація. А у разі приватизації (як це нерідко буває) разом з Державним земельним банком у руках тих, хто за допомогою корупції навчився «вигравати» у держави приватизаційні конкурси і отримувати за безцінь стратегічні підприємства і цілі галузі економіки, опиняться ще й десятки мільйонів гектарів кращих орних земель. На чому тоді рститимуть хліб українські фермери й інші сільськогосподарські підприємства?

– *Хто стане власником українських чорноземів?*

– З попередніх висновків стає зрозумілим, що сільськогосподарські товаровиробники не зможуть стати власниками земель, які вони обробляють.

Ст. 1, 3, 10, 59 та 60 законопроекту передбачається, що, насправді, єдиним покупцем і власником земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільгоспвиробництва стане монополіст – Державний земельний банк, статутний капітал якого буде формуватись земельними ділянками та який буде наділений ексклюзивним правом без обмежень торгувати землею та передавати її в оренду.

Інші ж юридичні особи, в тому числі і банки, таких прав не матимуть.

Концентрація орних земель у руках Державного земельного банку матиме тотальний характер, адже саме ця фінансова установа стане де-факто єдиним гравцем на ринку земель і єдиним покупцем земель. Наявність у неї виняткових законодавчих преференцій призведе до того, що власники земельних ділянок, які матимуть намір їх продати, зможуть звернутись лише до одного покупця –

Державного земельного банку, який за відсутності жодного конкуренту на ринку земель завжди матиме спокусу зловживання монополічним становищем. Окрім того, за відсутності конкуренції на ринку земель навряд чи можна сподіватись, що покупець-монополіст запропонує справедливую ринкову ціну. Отже, у разі прийняття законопроекту в запропонованій редакції слід очікувати монополізації ринку земель і різкого здешевлення орних земель. У результаті приватні землевласники ніколи не отримають за свою землю реальну ринкову ціну.

На сьогодні Україна не готова до прийняття цього законопроекту і створення Державного земельного банку. Адже для забезпечення виконання поставлених перед ним завдань не можна допустити централізації роботи банку виключно в Києві, необхідна присутність територіальних підрозділів цього банку в кожному районному центрі і великому населеному пункті максимально близько до людей і до землі, але відповідна інфраструктура наразі не створена.

– *Чи матимуть фермерські господарства та інші сільськогосподарські підприємства право придбати землі сільгоспризначення, які не належать до сільгоспугідь?*

– Чинний Земельний кодекс України таке право фермерським господарствам та іншим сільгоспвиробникам гарантує. Але профільний комітет ВР вирішив позбавити сільськогосподарські підприємства і цього права.

Так, ст. 12 законопроекту передбачено, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної або комунальної власності, на яких розташовані господарські будівлі і двори, споруди, інші об'єкти нерухомого майна, що перебувають у власності фізичних чи юридичних осіб, продаватимуться лише громадянам України.

Отже, у разі прийняття законопроекту ані фермерське господарство, ані інше сільгоспідприємство ніколи не зможуть придбати у власність землі під господарськими дворами, зерновими токами, тваринницькими фермами, складами, механічними майстернями, іншими будівлями і спорудами, які використовуються в агровиробництві.

– *Яка доля очікує на великих виробників сільськогосподарської продукції?*

– Ст. 14 законопроекту передбачається заборонити виробникам сільськогосподарської продукції орендувати понад 100 тис. га земель, в тому числі понад 10 % сільськогосподарських угідь у межах одного адміністративного району.

Утім, законопроект не дає відповіді на питання: як мають жити і працювати ті великі підприємства, які на даний час вже орендують земель більше, ніж «дозволив» профільний комітет ВР? Це створює для інвесторів і виробників правову невизначеність і може стати сигналом до згортання великотоварного виробництва важливих видів продукції, зокрема молока, м'яса, цукру тощо. Окрім того, сьогодні акції кількох великих аграрних формувань (публічних акціонерних товариств) розміщені серед європейських інвесторів.

Запровадження запропонованих авторами законопроекту обмежень негативно вплине на ринкову капіталізацію публічних компаній, відлякає іноземних інвесторів, призведе до втрати довіри до українського агробізнесу, дострокового відкликання іноземними кредиторами наданих коштів, непрогнозованої динаміки розвитку галузі, правового і економічного хаосу тощо.

Як керівник великої аграрної компанії-виробника я беру участь у багатьох нарадах та засіданнях галузевих круглих столів разом з керівниками середніх сільгосп підприємств, які обробляють від 3 до 10 тис. га. Знаючи думку своїх колег, я вважаю, що законопроект у рівній мірі усуває з ринку земель як великі корпоративні аграрні формування, які обробляють понад 100 тис. га, так і нашу компанію, яка вирощує продукцію на 80 тис. га, та середні підприємства і фермерські господарства.

– *Чи вчасно приймається проект закону про ринок земель?*

– Реформа земельних відносин потрібна, і ця потреба продиктована ринком. Але до цього рішення слід підходити вкрай обережно і виважено. На мою думку, сьогодні Україна до цього закону не готова, а цей закон не готовий для України. Аграрний бізнес ще не розкрив весь потенціал і не вичерпав можливості орендних відносин... *(Україна не готова до прийняття цього законопроекту (проект ЗУ «Про ринок земель» № 9001-д) // «Южная правда» (<http://www.up.mk.ua/cgi-bin/page2st.php?param=4911>). – 2012. – 9.02).*

***

Надання безоплатної правової допомоги – це гарантія проти незаконних методів дізнання та слідства, тобто «вибивання доказів», говорить О. Павліченко, директор Всеукраїнської благодійної організації «Українська фундація правової допомоги».

– Всеукраїнська благодійна організація «Українська фундація правової допомоги» – це нова організація, створена з метою скоординувати всі ресурси, які існують в неурядовому секторі, для сприяння покращанню ситуації з наданням безоплатної правової допомоги. Одним з окремих проектів, яким займається фундація, є створення мережі адвокатів і юристів, які надають допомогу вразливим групам населення – наркозалежним і ВІЛ-інфікованим.

Головними проектами, якими ми опікуємося, є забезпечення діяльності пілотних офісів громадського захисту (ОГЗ). Це пілотні проекти створені 2006 р. і продовжують працювати в Україні, щоб продемонструвати, яким чином може працювати система безоплатної правової допомоги в кримінальних справах.

Ідеться про вторинну правову допомогу, якщо говорити в термінах Закону «Про безоплатну правову допомогу» – це забезпечення захисту особи, яка перебуває під арештом або затримана, з тим, щоб надавати їй безоплатну правову допомогу впродовж усього судового процесу. Ми забезпечуємо діяльність трьох таких пілотних проектів.

– Закон «Про безоплатну правову допомогу» ухвалений, але є чинним лише в частині про первинну безоплатну допомогу (консультації, складання заяв, скарг тощо). Але ж будь-яка людина має право на правову допомогу.

– ...Звичайно, на сьогоднішній день забезпечується правова допомога. По-перше, вона зафіксована в Конституції, по-друге, існує фонд, яким оперує Міністерство юстиції, завдяки йому платять адвокатам, яких залучають до надання правової допомоги, за яку клієнт не платить.

Але дуже багато затриманих, тих, хто перебували під слідством і були засуджені, навіть не знали, що мали право на адвоката, і не користувалися правовою допомогою. За Європейською конвенцією, це порушення права на справедливий розгляд. А в Україні адвокат за певними категоріями справ не є обов'язковим. На сьогодні ця система ніби існує, але вона слабка. Ми пропонуємо, щоб участь адвоката в кримінальних справах була обов'язковою від моменту затримання.

– Що ще треба міняти зараз у цій сфері?

– Чому постало питання про запровадження безоплатної правової допомоги, нового закону? Бо ця система, яку я описав, є неефективною. Оплата, яка пропонується адвокатам, жодним чином не може зацікавити їх. Ця система є рудиментом радянських часів, коли адвокати зобов'язані були відпрацьовувати, але зараз ситуація інша.

Треба, щоб працювали якісні адвокати, які можуть надавати допомогу належного рівня, які не є заангажованими, не є пов'язаними (як зараз їх підозрюють) зі слідчими, які запрошують, як кажуть, своїх «зручних» адвокатів.

Треба міняти ситуацію, коли адвокат бере участь у справі впродовж декількох днів після затримання особи, тобто входить у справу, коли вже були дізнання підозрюваного чи обвинувачуваного, коли справа, як то кажуть, зроблена. Відповідно, він лише формально якимось чином засвідчував свою присутність. Оплата його становила 100–150 грн за всю роботу, і якісні, кваліфіковані адвокати не були зацікавлені брати в цьому участь.

До того ж кількість адвокатів, які були залучені у цій системі, не покриває потреби. Якщо подивитися на звіт міністра юстиції, більша частина коштів, що передбачені для виплати адвокатам, які беруть участь у таких справах, не вибиралася і на 10 %. Дев'яносто відсотків коштів залишалися, тож використання було неефективним.

Це приклад того, що система не працювала в тому вигляді, який був закладений до ухвалення нового Закону «Про безоплатну правову допомогу». Ця система поки продовжує ще працювати, бо її ніхто не скасовував. Перепрофілювання і відбудовування нової системи відбувається на ходу.

– Тож як працюватиме, згідно з законом, ця система? Хто має оплачувати роботу таких адвокатів? Чи які структури держава уповноважує займатися цією роботою?

– У законі пропонується два різновиди допомоги: первинна (надання правової інформації, допомога з документами) і вторинна, якою займаються наші офіси зараз.

Джерелами фінансування такої правової допомоги є держава, також можливі інші фінансові законні джерела, закордонні в тому числі.

Держава планує створити ось такі центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, на зразок наших пілотних офісів у різних обласних центрах України. Заплановано, що їх має бути 75 на території України. Є наші три, всі інші треба створити. І повноцінно ця система зможе запрацювати через декілька років.

– Тож питання саме у впровадженні безоплатної правової допомоги на практиці? Чи в законодавстві також є якісь недоліки?

– Я не скажу, що є вагомі недоліки в нинішньому законодавстві у цій сфері. Зараз ідеться про те, що буде ухвалений Кримінально-процесуальний кодекс, який змінить процедуру участі осіб, які можуть брати участь у захисті. Наступною є вимога щодо розробки підзаконних актів, якими будуть визначені стандарти роботи, оплати адвокатів, які працюватимуть у сфері безоплатної допомоги, і так далі. Тож говорити про недоліки, мабуть, зараз не треба. Треба говорити про те, що необхідно ще багато чого зробити, і якраз нині і відбувається така робота (*Безоплатна правова допомога – гарантія проти незаконних методів дізнання, Набока М. Інтерв'ю з О. Павліченко, директором Всеукраїнської благодійної організації «Українська фундація правової допомоги» // Радіо Свобода (http://www.radiosvoboda.org/content/article/24480987.html). – 2012. – 12.02).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА

Блог на сайті LB.ua

Про автора: А. Симкевич, кримінолог, соціолог, викладач у НАУКМА

Днями Конституційний Суд вчергове продемонстрував, що право схоже на атомну енергію – і вчергове відмовився використати його у мирних цілях, а це по суті заборонило будь-які журналістські розслідування темних справ наших чиновників (офіційно – втручання в особисте і сімейне життя).

І міжнародне право, і традиція у західних країнах всіляко захищають право на приватність. І все ж, як міжнародні документи, так і прецедентне право вказують на баланс між правом на інформацію та правом на приватність. Якщо конкретніше, то Резолюція 428 (1970) ПАРЄ прямо зазначає, що захист

приватності публічних осіб діє до моменту, доки конфіденційна інформація про публічну особу не вважається такою, що може мати вплив на суспільне життя (§ С-3).

Наш законодавець, очікувано, відніс до інформації, що може становити суспільний інтерес, і відповідно обмежувати право на приватність, лише інформацію, яка може загрожувати державному суверенітету, територіальній цілісності, реалізації конституційних прав і т. д. (ст. 29 ЗУ «Про інформацію»). Про моральність чиновників і конфлікт інтересів там, звісно, ні слова. Але оскільки Українська держава перебуває в перманентній боротьбі з українським суспільством, не дивно, що наш Конституційний Суд (один з органів цієї держави) «не помітив» наріжної справи фон ГанOVER проти Німеччини, яка, до всього, де-юре є частиною українського законодавства, у якій прямо зазначено, що приватність публічних осіб обмежена, коли існує суспільний інтерес, оскільки він є легітимним механізмом демократичного контролю й прозорості (§ II-b і п. 72).

Найкумеднішим є те, що наш Конституційний Суд чи не основним обґрунтуванням своєї позиції зазначив... піклування про членів сімей чиновників. Місяць назад виживанням членів сімей різних пільговиків він не дуже переймався, а ось зараз постановив: якби то були лише В.Янукович-старший чи В. Янукович-молодший, – то будь ласка, копирсайтесь в їхніх доходах і бізнес-зв'язках скільки заманеться – вони ж державні службовці, яких ми утримуємо, тому маємо право знати про їх статки. Але ж незадача: є ще Л. Янукович. І цікавість народу (якому «не позаздриш») до безпрецедентного збагачення одного стоматолога чи до шикарного місця проживання пана Президента може «призвести до порушення конституційних прав, зашкодити гідності, честі, діловій репутації тощо» членів сімей держслужбовців, як-от Л. Янукович (цитата з рішення суду).

У своєму рішенні суд постійно посилається на міжнародний досвід. Але «міжнародний досвід» – поняття широке: це у тому числі і Північна Корея, й Білорусь. Де-де, а на Заході, якщо особа публічна, а тим більше – утриманець народу (тобто чиновник), то її право на приватне життя трактується не так широко, як у стінах Конституційного Суду України. Наші судді, можливо через заклопотаність, не помічають, як ледь не щотижня на Заході політики й чиновники йдуть з політичного життя через виявлення журналістами фактів, що свідчать про моральну непридатність керманічів (від регулярних секс-скандалів у США і у обвинуваченні в плагіаті в Німеччині до дріб'язкової махінації з субсидіями британських парламентарів). Може наш високий суд забув, як увесь світ обговорював інтимне життя Президента Клінтона? І тоді мова йшла не про захист приватного життя Президента, не про конституційні права Г. Клінтон, а власне про відставку Президента.

У своїй резолюції ПАРЕ нагадує, що приватне життя публічних осіб за визначенням знаходиться під натиском ззовні, і слушно зауважує, що зазвичай

особа стає публічною за власним бажанням (§ 6), тобто апріорі погоджується з тим, що втручання у приватне життя буде неминучим і більшим, ніж у звичайних громадян. Верховна Рада й Конституційний Суд України вирішили зробити поступку, із зазначенням, що українські публічні особи повинні оприлюднювати довідку про свої статки. І на цьому дякуємо – але ж чи ми не знаємо, що за такими довідками, наші (теперішні й минулі) чиновники – поголовно жебраки, безхатченки, а деякі, як в Ужгороді, і на біржі праці на обліку. Тому таким своїм рішенням Конституційний Суд де-факто позбавив українців права на інформацію (а отже й на свідомий вибір) – права такого ж фундаментального, як і право на приватність.

У справі фон Гановер проти Німеччини підкреслено, що право на приватність не є абсолютним (як і право на інформацію), і публічна особа має право на приватність лише, якщо нема суспільного інтересу (потреби) знати певні факти з приватного життя публічної особи. Нагадаю, справа йшла про публікацію у таблоїдах фотографій, на яких принцеса Монако займалася шопінгом та засмагала на пляжі – ні про які фінансові махінації чи аморальну поведінку мова не йшла. Що ж у нас? У нас і так забороняють фотографувати не те, що чиновників, а й навіть їх кортежі на дорогах і вулицях, які є у громадському користуванні. І ця заборона діяла задовго до того, як Жашківська райрада (дякуємо, жашківчани, за ваш вибір) і Конституційний Суд почали перейматись проблемою недостатньої захищеності приватного життя українських чиновників.

Але це все зрозуміло... Що робити? По-перше, опозиції варто висловити чіткий й чутний протест, хоч і з затримкою, оскільки зрозуміло, що Жашківська райрада і Конституційний Суд не про нас з вами піклувались, а про слуг народу – чиновників-корупціонерів, які є власниками казкових котеджів та водіями елітних машин, які щоранку припарковані під будівлями міліції, прокуратури, судів, інших органів влади. Просто дивує, що ті, хто гордо йменує себе опозицією, не реагують на доленосні рішення, які КСУ штампує пачками. Не забуваймо, що без КСУ В. Янукович би не мав слухняний парламент і не узурпував би владу. І тому дивно, що опозиція якимось дуже кволо реагує, коли КСУ порушує Конституцію: то легалізуючи незаконну більшість «тушок», то взагалі відмінює Конституцію. Ні вам бодай тисячного мітингу, ні активного апелювання до громадян і міжнародної спільноти. Зрозуміло чому: тому що питання демократії та законності для опозиції, схоже, є ритуальною риторикою, а потрапляння у парламент є святою метою (звісно, не для задоволення власних шкірних інтересів, а для покращання нашого життя вже на другий день після виборів).

Коментарі:

V. Premudray: А Если бы у нас в стране журналисты точно так же уважали право на приватную жизнь как и за рубежом, то нам бы не пришлось принимать закон об ограничении доступа к информации о личной жизни. БАЛАНС, как вы писали, возможен только в двух

случаях – либо наши журналисты начинают давать людям спокойно жить, пусть даже это чиновники, (этот вариант очень маловероятен в силу нашего менталитета), либо мы принимаем такой вот закон. Тогда у нас и будет баланс между правом на личную жизнь и на информацию.

А. Symkovych: Чи Ви справді думаєте, що різні закони про захист приватності прийняли заради звичайного громадянина? Думаю, якби не зобов'язання перед Радою Європою і ЄС, то ми би не бачили ні ЗУ «Про доступ до публічної інформації», ні ЗУ «Про захист персональних даних» (і т.д., включно з проектом КПК, який обіцяємо Раді Європи з 1995 р.). А ось згаданий висновок Конституційного Суду – це справді захист від журналістів, чи радше домоклів меч над ними. Я не знаю, до чого тут наш менталітет (цю концепцію дуже люблять на пострадянському просторі), але за нашими чиновниками потрібні, як кажуть північні брати, «око та око». Журналісти часто-густо і є цим оком, бо у прокуратури, міліції тощо повилазило. Але якщо Вам хочеться жити як суспільству всліпу, то хто Вам дасть раду (*Рівні серед рівних, або хто захистить Людмилу Янукович? // LB.ua (http://lb.ua/blog/anton_simkovich/134193_rivni_sered_rivnih_abo_hto_zahistit.html. – 2012. – 30.01).*

***

Блог на сайті UBR

Про автора: В. Тугай, юрист ООО «Юридическая компания “Сетра”»

Действия атаковавших государственные сайты являются преступлением. Однако понесут ли «злоумышленники» наказание – большой вопрос.

С точки зрения законодательства действия атаковавших государственные сайты являются преступлением, которое карается по одной из статей «хакерского» Раздела XVI Особой части Уголовного кодекса Украины, вероятно по ст. 361 («Несанкционированное вмешательство в работу электронно-вычислительных машин (компьютеров), автоматизированных систем, компьютерных сетей или сетей электросвязи»). Причём это касается её второй части, так как атаки осуществлялись «по предварительному сговору группой лиц». За это хакерам может «светить» от трёх до шести лет лишения свободы. Если факт сговора доказать не удастся, у хакеров будет шанс «отделаться» штрафом в сумме до 17 тыс. грн.

Однако понесут ли «злоумышленники» наказание – большой вопрос. Опытные хакеры используют технологии, делающие крайне сложным или вообще невозможным вычисление их местонахождения по IP-адресу или иным «следам».

Более того, правоохранителям недостаточно обнаружить компьютеры, с которых осуществлялась атака – нужно найти ещё и людей, её осуществлявших, а затем доказать в суде, что противоправные действия совершили именно они, а не кто-либо другой. Шансы у обвинения есть, но далеко не «стопроцентные», и многое будет зависеть от обстоятельств дела (*Юридическая квалификация*

атаки на веб-сайты органов государственной власти. Возможные санкции. Перспективы следствия // UBR (http://blog.ubr.ua/politika/uridicheskaia-kvalifikaciia-ataki-na-veb-saity-organov-gosudarstvennoi-vlasti-vozmojnye-sankcii-perspektivy-sledstviia-1937). – 2012. – 10.02).

***

Блог на сайті Українська правда

Про автора: В.Колесніченко, народний депутат України, заступник голови фракції Партії регіонів у Верховній Раді України з законопроектної роботи

З лютого 2012 р. мною зареєстровано у Верховній Раді проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо експертизи проектів нормативно-правових актів з метою недопущення звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод людини і громадянина) № 9787.

Зокрема, зазначений законопроект пропонує запровадити на законодавчому рівні механізм проведення попередньої правової експертизи вже зареєстрованих у Верховній Раді України проектів нормативно-правових актів щодо дотримання в них прав та свобод людини і громадянина.

Важливо підкреслити, що пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. 1991 р. Україна стала незалежною державою і зробила перший крок на шляху до утвердження демократичності та верховенства права.

Однак досить часто ми стаємо свідками того, коли, ставлячи за мету врегулювати окремі прогалини чи усунути суперечності на законодавчому рівні, автори, розробники, ініціатори законопроектів не враховують необхідність дотримання прав і свобод людини, що призводить їх до порушення, або ж обмеження чи звуження їх обсягу. Така ситуація є неприпустимою, адже за цього відбувається порушення не лише взятих Україною на себе міжнародних зобов'язань, а й, у першу чергу, положень Конституції, які є нормами прямої дії.

Ст. 64 Основного закону чітко встановлює, що конституційні права та свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, окрім випадків, передбачених самою Конституцією в період надзвичайного чи воєнного стану. Проте в законодавчому полі України можна віднайти велику кількість актів, які не лише містять норми-колізії, суперечать один одному в частині дотримання прав людини та громадянина, а й цинічно порушують положення Основного закону.

Значною мірою це пояснюється тим, що у Верховну Раду України системно вносяться проекти нормативно-правових актів, що порушують права і свободи людини й громадянина, адже у самому парламенті відсутній механізм попередньої правової експертизи зареєстрованих проектів щодо дотримання у

них прав і свобод. Саме тому законопроект № 9787 пропонує встановити на законодавчому рівні процедуру обов'язкової правової експертизи зареєстрованих проектів нормативно-правових актів з метою недопущення звуження змісту й обсягу існуючих прав і свобод людини й громадянина, а обов'язок її проведення покласти на комітет Верховної Ради України, до предмету відання якого належать питання прав людини.

У цілому, проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо експертизи проектів нормативно-правових актів з метою недопущення звуження змісту й обсягу існуючих прав і свобод людини і громадянина) – це якісно нова віха розбудови України, де пріоритетами є забезпечення верховенства права, гарантування реалізації прав і свобод людини і громадянина, розвиток громадянського суспільства.

До того ж прийняття даного законопроекту стане суттєвим кроком вперед на шляху євроінтеграційних процесів України, а в першу чергу, підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Запрошую усіх до дискусії щодо норм законопроекту *(Потрібно запровадити парламентський моніторинг дотримання прав людини // Українська правда (http://blogs.pravda.com.ua/authors/kolesnichenko/4f2fe6641bc96/). – 2012. – 6.02).*

***

Блог на сайті UBR

Про автора: В. Остапчук, патентний повірений України, адвокат, управляючий партнер Патентно-юридичного агентства «Синергія»

17 января 2012 г. вступили в силу изменения в ст. 229 Уголовного кодекса Украины «Незаконное использование знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара».

Если раньше за нарушения этой статьей предусматривалось наказание не только в виде штрафа, а также в виде общественных работ и лишения свободы (от 2-х до 6 лет), то теперь основное наказание ограничивается штрафом. Но что важно: ранее размер штрафа устанавливался в размере от 200 до 1000 необлагаемых налогом минимумов доходов граждан (от 3400 до 51000 грн), а сейчас штраф значительно увеличен и составляет от 1 тис. до 15 тис. необлагаемых налогом минимумов доходов граждан (от 17 тис. до 255 тис грн.)

При этом новеллой Закона Украины от 15 ноября 2011 г. «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно гуманизации ответственности за правонарушения в сфере хозяйственной деятельности», которым и были внесены изменения в ст. 229 Уголовного кодекса Украины (далее – УКУ), стали также изменения в ст. 410 Уголовно-

процессуального кодекса Украины (далее – УПКУ), ст. 53 УКУ. Согласно этим статьям теперь неуплата штрафа, определенного в приговоре, стала более неудобным делом для правонарушителя, чем ранее, поскольку сейчас такая неуплата влечет за собой замену штрафа как исправительными работами, так и лишением свободы.

В то же время, ст. 176 УКУ «Нарушение авторского права и смежных прав» и ст. 177 УКУ «Нарушение прав на изобретение, полезную модель, промышленный образец, топографию интегральной микросхемы, сорт растений, рационализаторское предложение» – остались неизменными.

Какие реальные последствия для нарушителей будут иметь вышеуказанные изменения?

По данным МВД по ст. 176, 177, 229 УКУ наиболее часто судами применялись минимальные виды наказания: такие, как лишение свободы с испытательным сроком (в 65 % приговоров), штрафы от 1700 до 3400 грн (в 30 % приговоров), исправительные работы (в 5 % приговоров). Теперь же за нарушение прав на торговую марку минимальным наказанием будет штраф в размере 17 тис. грн, и при этом неуплата штрафа сможет повлечь за собой его замену лишением свободы. Кроме того, в зависимости от обстоятельств дела суды будут назначать и более значительные штрафы – вплоть до 255 тис. грн, которые тоже нужно будет платить государству без особых промедлений. На мой взгляд, такие изменения могут иметь позитивный характер для практики защиты прав на торговые марки и другие средства индивидуализации. В нашей стране «наказание рублем» часто бывает гораздо более действенным, чем «лишение свободы с испытательным сроком». Но, как говорится, «поживем – увидим».

В следующих материалах будет проведен обзор приговоров по ст. 176, 177, 229 – за 2009–2011 гг., а так же рассмотрен вопрос, каким образом в приговорах отображается доказывание умысла подсудимого и как рассчитывается материальный ущерб в целях квалификации преступлений по соответствующим статьям УКУ. Интересно, какие экспертизы назначают следователи и суды в этой категории дел, и какие вопросы они ставят перед экспертами. Ну и, естественно, будет освещена практика рассмотрения гражданских исков о возмещении ущерба в уголовных процессах, связанных с нарушениями прав интеллектуальной собственности (*Гуманизация уголовной ответственности за нарушение прав на торговую марку // UBR(<http://blog.ubr.ua/pravo/gumanizaciia-ugolovnoi-otvetstvennosti-za-narushenie-prav-na-torgovuu-marku-1904>). – 2012. – 6.02).*

Блог на сайті UBR

Про автора: С. Кравченко, кандидат юридичних наук, доцент, експерт Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України

На сьогодні складається негативна ситуація зі сплатою екологічного податку. Так, підприємства, які на своїй території тимчасово розміщують відходи виробництва, змушені подвійно сплачувати екологічний податок: самостійно як тимчасові зберігачі відходів та під час оплати послуг спеціалізованим підприємствам, які здійснюють вивіз та подальшу утилізацію таких відходів. Адже під час укладання такого договору спеціалізовані підприємства, як правило, включають розмір екологічного податку у вартість наданих послуг за договором.

Такий стан речей призводить до значного податкового навантаження на промислові підприємства.

Ситуація склалася таким чином із-за прогалини в податковому законодавстві. У ст. 14 Податкового кодексу України визначено, що розміщення відходів – це зберігання (тимчасове розміщення до утилізації чи видалення) та захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозвіл спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Тому підприємства, які тимчасово розміщують відходи, змушені сплачувати екологічний податок.

З метою уникнення подвійного оподаткування та зменшення податкового навантаження на підприємства Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України пропонує внести такі зміни до Податкового кодексу:

– п. 242.1.3. доповнити реченням такого змісту: «Підприємства, установи та організації, які здійснюють розміщення відходів, звільняються від сплати екологічного податку за наявності укладеного договору із спеціалізованим підприємством щодо надання послуг з вивезення (розміщення) та(або) подальшої утилізації таких відходів. У зазначеному випадку екологічний податок сплачується спеціалізованим підприємством, яке надає послугу з вивезення (розміщення) та(або) утилізації таких відходів» *(Пропозиції щодо удосконалення сплати екологічного податку // UBR(<http://blog.ubr.ua/pravo/propozic-shodo-udoskonalennia-splati-ekologchnogo-podatku-1888>). – 2012. 2.02).*

Блог на сайті Корреспондент. Net

Про автора: Д. Москаль, голова постійної комісії Київради з питань екологічної політики

Переконаний, ухвалене Верховною Радою рішення про розміщення в Чорнобильській зоні централізованого сховища для відпрацьованого ядерного палива – хибне. Воно не є адекватним ані у вирішенні проблем поводження із відпрацьованим ядерним паливом, так і в питанні використання Чорнобильської зони.

У Чорнобильській зоні вже існує та продовжує розбудовуватись інфраструктура поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами Чорнобильської атомної електростанції. Проте додаткове розміщення там централізованого сховища перевантажить Зону об'єктами підвищеної небезпеки.

Чорнобильська зона нібито й закрита Зона, але до 4-мільйонного Києва – столиці України, де зосереджені усі «центральної мізки» країни – ледь більше 100 км. Це означає, що з нарощенням обсягів відпрацьованого ядерного палива та радіоактивних відходів у Чорнобильській зоні, парламентарі одночасно дозволили нарощувати ризики для прилеглих густонаселених регіонів, включаючи столицю.

До того ж не варто забувати й про те, що транспортуватимуться ядерні відходи до майбутнього централізованого сховища від діючих АЕС через усю територію України. А це створюватиме постійні загрози для здоров'я людей та стану довкілля у районах, якими пролягатимуть маршрути цих перевезень.

Прийнятною альтернативою могло б хіба стати розширення й вдосконалення пристанційних сховищ АЕС для подальшого тимчасового зберігання використаного ними ядерного палива. І навіть вважаючи Чорнобильську зону безальтернативним місцем розміщення централізованого сховища, можна було б обрати альтернативне технічне рішення.

Зокрема, замість планованого поверхового сховища (так зване «сухе») доцільно створити на обраному майданчику глибинне сховище свердловинного типу, де відходи ядерного палива зберігалися б без переробки (проте звозились туди лише після необхідної витримки на АЕС) на глибині від двох до чотирьох кілометрів у наявних там кристалічних породах. Таким чином, було б забезпечено високу надійність ізоляції радіоактивних матеріалів.

Саме тому Президент мусить ветувати закон про будівництво централізованого сховища ядерних відходів у Чорнобильській зоні, який ухвалила Верховна Рада. Я вже звернувся до нього з відповідною вимогою від імені Партії зелених України.

Відверто кажучи, для мене взагалі дивно, кому спало на думку це дивне рішення, і невже ніхто з парламентарів не розуміє, що наражає на страшенну

небезпеку не якийсь там абстрактний «український народ», а, в першу чергу, себе особисто, свою родину та друзів, що живуть у Києві, всю Верховну Раду і того самого Президента (*Президент має ветоувати закон про будівництво централізованого ядерного сховища // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/celebrities/blog/greenpartyua/a57243). – 2012. – 10.02).*

***

Блог на сайті Корреспондент. Net

Про автора: П. Петриченко, генеральний секретар Національної конфедерації профсоюзів України

У своєму виступі 7 лютого 2012 р. у Верховній Раді України Президент України зажадав прийняття нового Трудового кодексу України в старій редакції. У зв'язку з цим Національна конфедерація профспілок України звертає увагу на те, що у разі прийняття запропонованого до другого читання тексту проекту Трудового кодексу України (реєстраційний номер 1108 від 04.12.2007 р.), призведе до значного погіршення і так вкрай важкого становища найманих працівників.

З прикрістю слід констатувати, що цей проект Трудового кодексу України є лобістським та має чіткі ознаки спрямованості на реалізацію інтересів найбільш багатих прошарків населення, які намагаються представити свої групові інтереси як інтереси всього суспільства. Якщо його буде прийнято, то він стане знаряддям насилля над працівниками з боку держави та роботодавців. Прийняття цього проекту Трудового кодексу України призведе до ще більшого загострення існуючих зараз проблем у сфері трудових відносин, до суттєвого звуження змісту й обсягу трудових прав працівників, до погіршення їх матеріального становища, до приниження людини праці, до чіткого розшарування українського суспільства на привілейований клас роботодавців та пригнічений клас найманих працівників тощо. Цілком очевидно, що економіка України також не зможе нормально розвиватись у тому разі, якщо зазначений проект Трудового кодексу України буде прийнято.

Разом з тим необхідно розробити якісно новий проект нового Трудового кодексу України на базі принципів правової, демократичної, соціальної держави, принципів громадянського суспільства та враховуючи ті функції, завдання й принципи, які має трудове законодавство у сучасній правовій державі (*Новий трудовий кодекс – є неприйнятним! // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/users/blog/nkpu/a57277). – 2012. – 11.02).*

***

Шановний Миколо Яновичу!

Регіональна рада підприємців у м. Києві (далі – Рада) як консультативно-дорадчий орган при Київській міській державній адміністрації утворена на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 р. № 526 «Про утворення регіональних рад підприємців в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі».

Опікуючись захистом прав та інтересів представників бізнесу, Рада водночас здійснює постійний моніторинг законодавства з метою оперативного реагування на виклики, що становлять загрозу розвитку підприємницького середовища та зростання економічного потенціалу держави в цілому.

Зважаючи на це, звертаємось до Вас із проханням доручити вивчити ретельно питання, які можуть порушити права малого та середнього підприємництва, зокрема питання, пов'язане напрацюванням Закону України «Про внутрішню торгівлю».

На нашу думку, унаслідок набрання чинності зазначеним законопроектом в існуючій редакції малому та середньому бізнесу може бути завдано значної шкоди, оскільки запропонована редакція не вирішує ключових проблем галузі торгівлі, а натомість створюються додаткові труднощі та перепони для ведення бізнесу.

Як вбачається з тексту, законопроект «Про внутрішню торгівлю» не є цілісним документом, а його зміст – це поєднання загальних фраз та лобістських зусиль різних груп, які жодним чином не узгоджені між собою.

Окремі статті запропонованого проекту закону дублюють норми Цивільного, Господарського кодексів, Законів України «Про реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», «Про основні засади державного (контролю) у сфері господарської діяльності», ряду інших нормативних актів, які нерідко вступають у протиріччя з ними зокрема, із спеціальними законами, що регулюють окремі сфери підприємницької діяльності.

На підтвердження цього може свідчити ст. 16 даного законопроекту, якою вводяться нові додаткові вимоги щодо особливостей укладання договорів під час здійснення торгівлі продовольчими товарами, незважаючи на те що на сьогодні питання укладення договорів уже врегульовані Цивільним та Господарським кодексами України.

Окрім того, низка положень законопроекту суперечать одна одній. Якщо на початку законопроекту проголошується рівність торговельних закладів, то далі – містяться норми, спрямовані на дискримінацію малого підприємництва.

Це доводить, зокрема, п. 3 ст. 7 законопроекту, де зазначено, що проводити торговельну діяльність у магазинах площею понад 200 кв. м можуть лише суб'єкти господарювання, які застосовують загальну систему оподаткування.

За цього відповідно до ст. 42 Конституції України: «кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Відповідно до ст. 25 Господарського кодексу України органам державної влади і органам місцевого самоврядування, що регулюють відносини у сфері господарювання, забороняється приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання будь-якої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції, а згідно з ч. 1 ст. 6 Господарського кодексу України одним із загальних принципів господарювання в Україні є забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання.

Таким чином, встановлення запропонованим проектом законодавчого акта такої норми порушує згадані вище положення Конституції України та Господарського кодексу України.

Усупереч задекларованому Президентом України курсу на дерегулювання підприємницької діяльності, зменшення кількості дозволів, законопроектом вводиться додаткова звітність (ст. 14, 15) та надаються жорсткі й необмежені права Держспоживінспекції, хоча все, що стосується нагляду й контролю у вказаній сфері, законодавчо вже врегульовано.

Також не встановлюються чіткі вимоги щодо техніко-економічного обґрунтування розміщення торговельної мережі та відповідальності за його порушення. Натомість, органи місцевого самоврядування та спеціально уповноважені органи виконавчої влади набувають надто широких і чітко невизначених прав щодо втручання в господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Таким чином, проект закону України «Про внутрішню торгівлю» в існуючій редакції не вирішує питання впорядкування внутрішньої торгівлі, а навпаки, ставить під загрозу існування малого та середнього бізнесу в Україні.

З урахуванням викладеного, просимо Вас, шановний Микола Яновичу, врахувати наші зауваження та порушити на засіданні уряду питання про необхідність відкликання проекту закону України «Про внутрішню торгівлю» як такого, що може створювати додаткове суспільне напруження.

З повагою

Голова регіональної ради

підприємців у м. Києві,

Голова ВГО «Союз захисту підприємництва» С. Доротич www.zahust.com

(Закон України «Про внутрішню торгівлю» // Кореспондент.net

(http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/dorotyach/a57104). – 2012. – 9.02).

***

Блог на сайті Корреспондент. Net

Про автора: А. Пінчук, голова підкомітету з питань контролю та законодавчого забезпечення регулювання ринків фінансових послуг

7 лютого 2012 р. Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму розглядав на своєму засіданні законопроект № 9290 «Про особливості державної підтримки забезпечення молоді житлом» та законопроект № 9285 «Про молодіжну житлово-будівельну кооперацію».

Про що ці законопроекти?

За даними Державної служби статистики на квартирному обліку перебувало

1 млн 139 тис. молодих сімей та самотніх молодих громадян. А одержали лише 11 тис. сімей, які перебували на квартирному обліку. Таким чином, минулого року житло отримали 0,9 % тих, хто потребував на покращання житлових умов.

Це означає, що уразі збереження темпів будівництва «середньому» черговику доведеться чекати житло близько 100 років.

За цього лише близько 10 % громадян спроможні виконувати зобов'язання за іпотечними кредитами, які надають комерційні банки.

Зважаючи на це, зрозумілою стає необхідність прийняття єдиного комплексного закону України, який встановив би основні механізми державної підтримки забезпечення молоді житлом та особливості їх застосування.

Одразу ж хочу дещо зазначити. Так, вже є Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», у якому житловим проблемам молоді присвячена аж одна стаття. І ця стаття має декларативний характер. Фактично вона не працює.

Цей же законопроект № 9290 спрямований на створення реальних, а не декларативних механізмів державної підтримки забезпечення молоді житлом, покращання житлових умов молодих громадян.

Внесений законопроект встановлює основні механізми державної підтримки забезпечення молоді житлом, зокрема, іпотечне пільгове кредитування, сприяння створенню молодіжних житлових комплексів (молодіжних житлово-будівельних кооперативів), надання державної підтримки для будівництва або придбання житла, надання житла в оренду без права його викупу тощо.

Також у законопроекті регулюються особливості організаційного забезпечення державної підтримки забезпечення молоді житлом, зокрема фінансування державної підтримки забезпечення молоді житлом.

Крім того, значна увага в законопроекті приділена громадському контролю за виконанням суб'єктами правовідносин у сфері державної підтримки забезпечення молоді житлом вимог законодавства.

Також, на мою думку, можливим виходом із «житлової кризи» для молоді могло би стати відродження досвіду молодіжної житлово-будівельної кооперації. В Україні у 70–80-ті роки минулого сторіччя рух МЖК отримав потужний розвиток та підтримку серед молоді. Масштабне будівництво молодіжних житлових комплексів здійснювалося майже в кожній області.

Але на жаль, на сьогодні, деяка недосконалість законодавства про кооперацію та його непристосованість до сучасних умов заважає ефективному розвитку молодіжної житлово-будівельної кооперації. На теперішній час молодіжним житлово-будівельним кооперативам важко, а інколи навіть неможливо конкурувати з потужними будівельними компаніями.

Таким чином, на сьогодні існує потреба прийняття законодавчого акта, який, з одного боку, надав МЖБК підтримку з боку держави, підвищив конкурентоспроможність МЖБК на житлово-будівельному ринку України, а з іншого – забезпечив би належний державний контроль за діяльністю таких кооперативів (аби переконатися, що діяльність кооперативів спрямована саме на забезпечення житлом молодих сімей, а не на збагачення їх керівництва).

Відроджені МЖБК зможуть запропонувати найвигідніші умови для придбання житла, ніж всі інші будівельні компанії чи фінансові установи-кредитори. Адже МЖБК матимуть змогу укладати угоди безпосередньо із будівельною організацією підрядчиком, оминаючи посередників, що значно зменшить остаточну вартість житла.

У законопроекті № 9285 зазначено, що молодіжний житлово-будівельний кооператив здійснює свою діяльність без мети отримання прибутку. Це надасть змогу продавати житло молоді майже за собівартістю.

Перевагою даного законопроекту є те, що його реалізація не потребує видатків з Державного бюджету України.

Система молодіжної житлово-будівельної кооперації відповідно до законопроекту розрахована на дієздатних громадян України віком від 18 до 35 років, які перебувають у шлюбі не менше трьох років, або мають дитину.

Прийняття № 9285 також сприятиме широкому залученню молоді до участі в житлово-будівельній кооперації, а отже, самостійному будівництву житла для себе, покращанню житлових умов молодих сімей, зміцненню соціальної стабільності в суспільстві, збільшенню народжуваності дітей та покращанню демографічної ситуації як в окремих регіонах країни, так і в державі у цілому.

Таким чином, зазначені законопроекти реально, а не декларативно зможуть сприяти вирішенню найбільш важливої проблеми молоді – забезпечення власного житла.

Народні депутати України – члени Комітету підтримали мене та проголосували за схвалення законопроектів та рекомендували парламенту

прийняти їх у першому читанні (*Профільний комітет парламенту підтримав з
аконпроекти по МЖК // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/
users/blog/pinchuk/a56879). – 2012. – 7.02).*